

HONISMERTETŐ LAP.

SZERKESZTI

RADNÓTI DEZSŐ.

ELŐFIZETÉSI ÁR 5 FRT. — TAGOK INGYEN KAPJÁK.

MEGJELENIK ÉVENKÉNT 12-SZER.

KIADJA
AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET.
KOLOZSVÁR.

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS „ERDÉLY”

1896-ik évi folyamára.

V-ik ÉVFOLYAM.

Szerkeszti: Radnóti Dezső.

Az »Erdély« nagy alakban, évente *számos képpel külön műmellékletekkel* jelenik meg. Célja az »Erdély«-nek megismertetni a közönséggel hazánk legszebb részét, *az erdélyi részt*. Ez a páratlan szépségű földrész eddig ismeretlen volt, a gyönyörűbb helyek megtekintésére vezető utakról semmi tájékoztató nem jelent meg. A kitünő gyógyító hatásu *jürdök*-nek nem volt közönsége, az *ásványvizek*-nek nem volt piacza. A néprajzi különlegességek összegyűjtésére és legalább írásban megörökítésére nem volt organum. Ezekben a bajokon kívánunk segíteni az »Erdély«-lyel, mely viszonyainkhoz képest a legszebb kiállításban *honismertető, turistasági, fürdő- és ásványvízügyi* valamint *néprajzi* tartalommal jelenik meg.

Az »Erdély« 9-ik füzetének tartalma a következő:

TARTALOM: Új turista-egyesület. — Alvó-egyesület. — A székelyföldi fürdők. — Hegyen-völgyön. Irtá: Czirbus Géza dr. — Deáktúristáskodás. — Különfélék: Üdvözet. — Turistaság: Turista maecenás. Csik-megye első vonatja. — Testvéregyesületek: Az E. M. K. E. Frigyes főhercegnél. Frigyes főherceg és a Magyarországi Kárpát-Egyesület. Új turista-egyesület. A Fichtel-hegyvidéki egyesület. — Könyves-ház: A dauphiné-i turista egyesület. »Székelyföld«. A M. K. E. új menedékháza. Hegykeresztelő ünnepély. A székely vasúttak folytatatólagos tervezése. Képeink. — Boritékon: Irodalom. M. Á. V. menetrend. Hirdetés.

Az »Erdély« mint *ifjusági olvasmány* is számottevő. A fogékony ifjuság lelkébe a hazaszeretet szent tüzét csepegteti és honismertető tartalmával kiegészíti a hazai földrajzi oktatást.

Az »Erdély« 2—3 ives tartalommal, diszes boritékban megjelenő füzeteit az E. K. E. tagjai 3 frt tagsági díjuk fejében ingyen kapják, azonban előfizetés útján is megrendelhető és pedig:

Egész évre 5 frt.

Félévre 2 frt 50 kr.

Az »Erdély« előfizetői kedvezményes árban rendelhetik meg az E. K. E. összes kiadványait.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: *Kolozsvárt, Jókai u. 11 sz.*

Gombos Ferencz Lyceum-nyomdája

Kolozsvárt, Bel- és Kültorda-utca sarkán

a legmodernebb betűfajokkal gazdagon felszerelve, bármily diszes kiállítás

KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT

úgy helyi, mint vidéki megrendelésre gyorsan és legjutányosabb árak mellett készít.

Tisztelettel

Gombos Ferencz Lyceum-nyomdája.

ERDÉLY

HONISMERTETŐ LAP.

AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET KIADÁSA.

V. évfolyam.

Szerkeszti: RADNÓTI DEZSŐ.

Kolozsvár, 1896. 9. szám.

Uj túrista-egyesület.

A székes-fővárosban új túrista-egyesület alakult. Csak formájában új, mert tisztikara és tagjai már régebben is a túristaság zászlója alatt küzdöttek. A *Magyar Túrista-Egyesületnek* tanítói osztálya alakult át ugyanis önálló egyesületté, a *Magyar Tanítók Túrista-Egyesülete* címmel.

Ez az új egyesület decz. 22-én tartotta alakuló közgyűlését. Ez alkalomból szükséges is, hasznos is, ha egy pár szóval megemlékezünk az új egyesület megalakulásáról. Tesszük ezt teljes tárgyilagossággal és a túrista-ügy iránt érzett szeretettel.

Sokszor elmondtuk mi is, mások is, hogy hazánkban a túristaság most kezd kibontakozni bölcsőjéből. Eredményeket alig tudunk felmutatni és küzdünk a közönnyel az egész vonalon. E mellett nem tudunk megegyezni, hogy minő formák és módok szerint tudnánk előbbre haladni. Vitatkozunk, veszekedünk olyan kérdések felett, melyeket rég eldöntött a tapasztalat és az élet szüksége.

És íme míg a leghevesebb harcz foly Budapest és a vidék között, azalatt épen Budapesten, a centralisták székhelyén, végbemegy egy oly átalakulás, mely mellettünk szól, mely példával igazolja amaz állításunkat, hogy a *túristaságot a központosítás megöli.*

Hát mi meglegszünk ezzel az egy példával és nem kívánunk tovább is harcolni, hanem békét hirdetve, munkába szólítunk mindenkit, hogy hazánkknak ezt az elhanyagolt közgazdasági és kulturális feladatát megoldani segítsen.

Ilyen munkatársul, tevékeny túristasági szervezetképen üdvözljük az új egyesületet is és felajánljuk baráti, testvéri jóindulatunkat és minden közkérdésben féltékenység nélkül való támogatásunkat.

Sokszor hangoztattuk, hogy a túrista-egyesületek csak egymást támogatva, egymás iránt bizalommal viseltetve valósíthatják meg fontos céljaikat. Ezt a bizalmat nélkülöztük eddig, sőt sokszor tapasztaltuk azt, hogy a legönzetlenebb törekvést, a legtisztább forrásból fakadt munkálkodást félreértik, sőt gyanúsítják is.

A magunk igazának védelmezésében elmentünk a legvégső határig. A szükséghez képest megítélésünkben sokszor szigoruak voltunk, bírálatunkban éles fegyvert is használtunk, de hiszen, úgy vagyunk meggyőződve, hogy a közkérdésekben jogosult a szigorú megítélés is és a fegyver is csak úgy talál, ha éles.

De tartozunk az ügynök azzal a kijelentéssel, hogy soha egy perczig sem vontuk kétségbe senkinek jóhiszeműségét, az ügy iránt való szeretetet, a lelkesedést, a rajongást. Csak igenis követeltük és kértük, hogy ezeket a tulajdonságokat bennünk is épűgy feltételezzék, tiszteljék és becsüljék.

Nem reflektálunk tehát egy szóval sem a támadásokra, melyek értek, nem is védelmezzük magunkat, mert megvédelmez bennünket az ügyben és annak sikerében vetett tántoríthatatlan hitünk és meggyőződésünk.

Örvendünk, hogy a *Magyar Tanítók Túrista-Egyesületé*-nek megalakulásakor ezeket elmondhattuk, mert úgy találjuk, hogy egy új egyesület megalakulásakor leginkább közeledhetünk egymáshoz. Az új hajtás keresztelő ünnepén minden hazafias túristát lelkesedés foghatja el, mert dicsőség az nekünk, ha sokan vagyunk és diadal, ha a sokak megértik egymást.

Köszöntjük tehát az új egyesületet, mint a túristaság jövő fejlődésének hirdetőjét. Az idők jele nyilatkozik meg benne, hogy lassanként áthatja a társadalmi rétegeket a vágy

szeretni a természetet, hogy fokozatosan megnyíljanak a szívek és befogadják a legnemesebb, leghasznosabb cél megvalósítása tudatát, hogy a városokban, falvakban és mindenhol apostolai támadnak a turistaságnak, mely hivatva van a nemzet lelkébe nemesebb érzelmeket beleoltani, mely megerősíti szervezetünket, mely felszabadítja a tüdőt és friss keringésbe hozza egész lényünket és azután az erős szervezet, az egészséges gondolkodás nyomán érettebb a tett, tisztább a cselekvés, önzetlenebb a munka, hatalmasabb az erő kifejtés és szentebb a hazafias lelkesedés.

Valóban, ha a turistaságot elemeire bontjuk és minden egyes atomjában egy-egy közkérdés, egy-egy társadalmi cél csiráját találjuk meg: akkor tudjuk csak igazán átérezni, hogy nagy és szent ügyért harcolunk, hogy a haza legfontosabb, legegésztőbb kérdésének vagyunk katonái.

Ilyen katona-sereg a most alakult új egyesület is, tagjaiban telve duzzadó erővel; vezetésében tervszerűséggel és a mi vonzóadásunkat már előre is megnyeri, van bennük fiatalos hév és mozgékonyosság, mely egy turista egyesület életrevalóságának első feltétele.

BCU / Central University

Alvó egyesület

Mult füzetünkben közöltük azt a felszólalást, mely egyik nagyváradi lapban jelent meg és mely a *Biharvármegyei Kárpát-Egyesület*-ről szól.

A felszólaló életre akarja hívni a rég alvó Biharvármegyei Kárpát-egyesületet és teszi ezt abból az alkalomból, hogy a Magyarországi Kárpát-Egyesületnek évkönyvét kézhez kapta.

Nem teszünk szemrehányást a felszólalónak, hogy a közvetlen szomszédságában élő és virágzó E. K. E.-ről meg nem emlékezett, mert hiszen a cikkely írása percében csakis a M. K. E. évkönyve inspirálta, de igenis hiányosnak tartjuk a felszólalást abból az okból is, hogy mindjárt nem jelöli meg azt a módot is, mely szerint az alvó egyesületet felébreszteni lehetne.

Nekünk erre vonatkozólag meg vannak a magunk nézetei. Kifejtettük ezt folyóiratunkban régebben és úgy tudjuk, hogy támadt is ennek következtében valamely mozgalom a biharvármegyei turisták körében.

A terv az volt, hogy a B. K. E. és az E. K. E. létesítsen egymás között valamely bensőbb kapcsolatot, hogy így céljaik megvalósítását közösen vihessék keresztül. Az E. K.

E. készséggel felajánlotta erre a célra folyóiratát és mindazokat a ténykedéseit, melyek alkalmasok arra, hogy a turistaság Biharvármegyében is terjedjen és ennek révén a bihari hegyek szépségei feltárassanak és hozzáférhetővé tétessenek.

A mozgalom, vagy mert nem volt jó kezében, vagy mert nem érett még meg, tényleg elaludt, azonban vele aludt el a B. K. E. is, melyre pedig fontos feladat, kiváló hivatás várt.

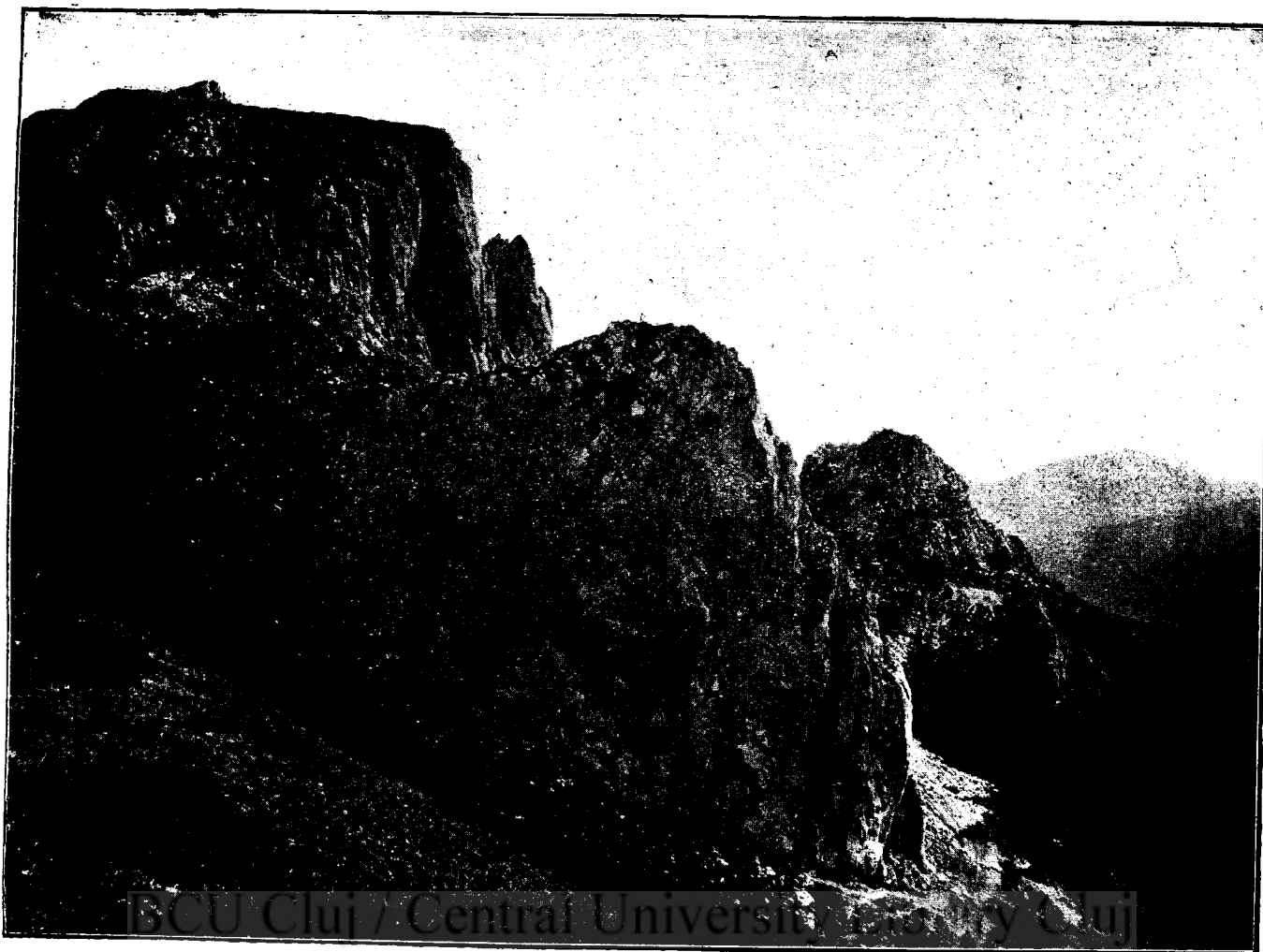
Most azonban újból felvehetjük az elejtett fonalat és megkísérhetjük életet önteni a rég szunyadó egyesületbe. Részünkről rendkívül örvendenénk, ha Erdély egyik kapujánál munkában és tevékenységben üdvözölhetnők testvéregyesületünket. A kapocs, melyet megteremteni szeretnénk, kétféle lehet. Vagy olyan formában, hogy a két egyesület — önállóságának fentartásával — lépjen egymással szövetségre, hogy a mindkét egyesületet közösen érdeklő bihari hegyeket egységes terv szerint kultiválják és igyekezzenek a közönség figyelmét e szép hegységekre minél hathatósabb eszközökkel felhívni, rendezzenek ide közös kirándulásokat és lássák el a szebb helyeket jó úttal, menedékházakkal.

Ehhez a kapcsolathoz nem kell egyéb, mint közös megegyezés és a kivitelen kölcsönös megállapodás.

A másik kapocs már a szervezetet is érintené. Alakuljon át az egyesület osztálylává, tagjai legyenek az E. K. E. tagjai. Ezzel szemben az E. K. E. szervezné az osztály tisztikarát, számbavenné a tagokat, összetartaná azokat és kidolgoztatna az osztály részére egy munkaprogramot, melynek alapján rendszeresen lehetne Biharvármegyében a turistaságot fejleszteni, az egyesület folyóiratában a bihari hegyekre is kiterjesztené figyelmét és gondoskodna, hogy a bihari hegyek monográfiája megírassék.

Az osztály tisztikara rendezné a kirándulásokat és választmánya által javaslatokat tenne a központnak, hogy minő turistasági alkotások valósítandók meg legelőbb. Ez alkotásokat azután a központ támogatásával létre is hozná. Egyébként függetlenül dolgoznék és saját ügyrendjében meghatározott céljait minden beavatkozás nélkül maga intézné.

Megvalljuk őszintén, hogy mi állami és nemzet-politikai szempontból ez utóbbi kapcsolatnak volnánk a hívei, mert ezzel úgyszólván megteremtenénk a most csak papíron létező társadalmi Uniót Erdély és az anyaállam közt. A barátságos érintkezés, a testvéries közelség létrehozna azt a helyzetet, hogy a Királyhágó jövőre csak természeti szépség és nem többé elválasztó fal lenne közöttünk. A társadalmi rétegeknek összekeveredése, a közös ügyért való együtt munkálkodás, a minduntalan történhető közös kirándulások valóban

A TÖMÖSI NAGY KŐHAVAS CSÚCSA.

Vágó B. felvétele.

ledöntenék a válaszfalakat és megépíthetnők a szivekben is az Uniót, melyre mindkét félnek nemzeti szempontból oly annyira szüksége van.

Kulturai szempontból pedig beláthatatlan az a haszon, a mely e közös munkából a hazára háramolna. A bihari havasok rengetegeit hozzáférhetővé tenni és úttalan bércei közé bevinni a kultura áldásait: nem kicsi feladat. De gondoljuk el, hogy ezzel a bihari mőcság megélhetési viszonyait jobbitjuk, hogy közelebb hozzuk őket a kultura forrásaihoz, hogy világosságot csepegtetünk a havasi nép lelkébe és előmozdítjuk a mindnyájunk által óhajtott megelégedést, mely a békének szülő anyja s előmozdítjuk a viszonyoknak helyes mérlegelését, melyből a szeretet származik.

Nem is említjük ez alkalommal, hogy a bihari hegyekben nem csak az ott lakó népnek, de a távolabbi vidékeknek is temérdek gazdagsága s életfenntartó kincse fekszik. — Egy ily hegylánczolat a külföldön egész vidékeket lát el kenyérrel. Újabb meg újabb egyesületek, részvénytársulatok alakulnának, hogy kiaknázzák és értékesítsék szépségeit.

Ezzel szemben legyen még bennünk is legalább annyi, hogy a hazafias társadalomban ébren tartsuk a hegyek iránt való érdeklődést és szervezzük és helyes irányban vezessük

azokat, kik hajlandók ilyen célra áldozni és ilyen célnak szolgálni.

Elvárjuk a biharmegyei társadalomtól, hogy mielőbb megindítja a mozgalmat ebben az irányban és ismert hazafias lelkesedésével eredményre vezet a túristaság ügyét a szép Biharországban.

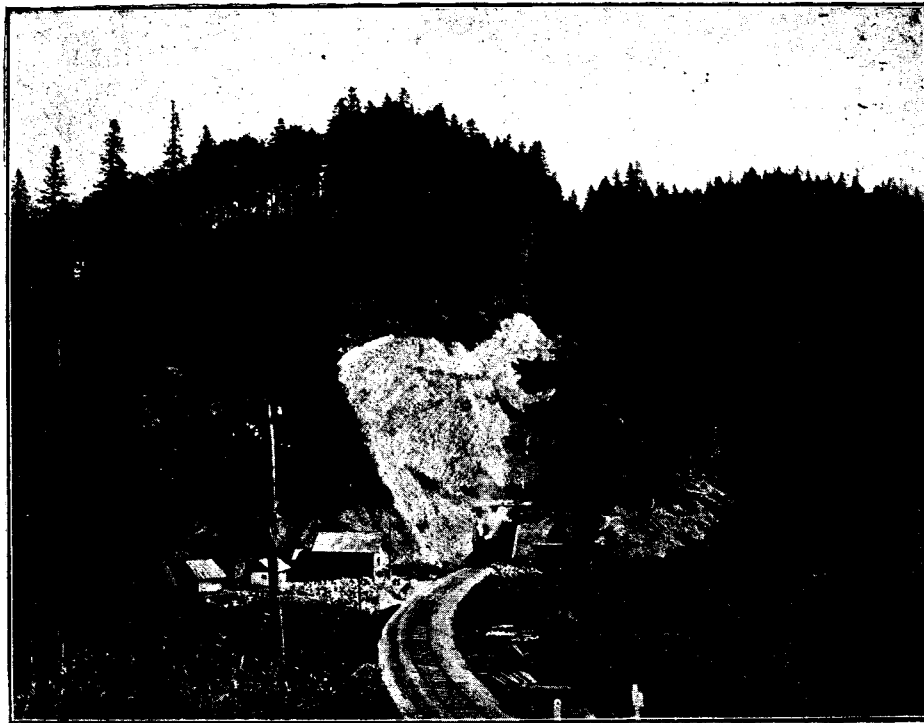
A székelyföldi fürdők.

— A marosvásárhelyi iparkamara jelentéséből. —

A székelyföld bőven meg van áldva a természet kincseivel, de talán semmivel sem annyira, mint ásványos forrásokkal, a melyek részint mint gyógyító fürdők, részint pedig mint kellemes és gyógyító hatással bíró ivóvizek, forrás helyeikről messze elszállítva is, az emberiségnek kitűnő szolgálatot tesznek. Így, hogy csak a közhasználatnak örvendőket vegyük számításba: Csikvármegyének van négy, — részben világhírű — ásványos forrása és gyógyító fürdőhelye, Háromszékvármegyének hét, Marostordavármegyének három és Udvarhelyvármegyének nyolcz, részben szénsavas—vasas, részben sós, részben pedig kénes, jódos stb. ásványos gyógyítóerejű forrása, a melyek általában véve fürdőzésre, a szénsavat, vasat és egyéb kellemes ízű ásvá-

nyokat tartalmazó vizek pedig ivásra is használatnak és általuk az egészséget visszanyert sok ezer ember hálját kötik magukhoz. Ámde dacára annak, hogy a külföld legjobb hírví fűrdő- és ásványvizeihez hasonló összetételű vizek a Székelyföldön is mind feltalálhatók, a melyek a szenvedő emberiségnek ép oly hasznosak, ezek a fűrdők kevésbé vannak látogatva, sem mint megérdemelnék és az ásványos ivóvizeknek is a külföldi e nemű vizek rettenetes versenyével kell még mindig küzdeniök. Ezeknek a legfőbb oka a közlekedés nehézségében kereshető és található meg, mint-hogy ezen gyógyítóhelyek, — úgy, mint a Székelyföld legnagyobb része — még mindig nélkülözik a vasuti közlekedés előnyeit és így csakis több órai, sőt némelyek napokig tartó fárasztó kocsizás után közelíthetők meg. E miatt a távolabbi vidékekről, vagy külföldről csak néhány székelyföldi fűrdő számíthat látogatóra, általában véve pedig csakis a helyi és közeli kisebb számú látogatóknak szolgálnak fűrdőző és nyári üdülő helyül; miért a költségesebb beruházás nem fizeti ki magát és kezdetleges helyzetekből nem igen képesek kibontakozni. Épen azért ezen fűrdők legtöbbjénél még most jelentékenyebb haladásról sem igen szólhatunk. Reméljük azonban, hogy a már épülő és hihetőleg nemsokára teljesen kiépülő székely vasút forgalma áldását árasztandja a Székelyföld fűrdőire és általában gyógyítóforrásaira is, a melyek ivóvizének nagyobb arányú értékesítését szintén a tengelyen való drága szállítás akadályozza leginkább.

A székelyföldi fűrdők 1895 évi viszonyairól és az ásványos vizekkel való kereskedés eredményéről vármegyénként csoportosítva, közöljük a következő részleteket:

PREDEÁLI ALAGÚT.

Vágó Bertalan felvétele.

Borszék a Székelyföld legtávolabbi pontján, Csikvármegye éjszaki csúcsában, közel Oláhország határához, a Tölgyes-szoros szomszédságában fekszik. A székelyudvarhelyi állomástól két napi, a szászrégenitől egy napi kocsizással juthatni oda, mégis valamenynyi székelyföldi fűrdő között ez a leglátogatottabb. Ezt annak köszönheti, hogy csodás erejű, bőforrású ásványos vizein kívül, el van halmozva a természet minden szépségével és bájaival és százados fenyvesektől koszorúzott égbe nyúló hegyek által védelmeztetvén, fenyőbalzsammal telített pormentes levegőjével légfűrdőül is szolgál, s századok óta sok ezer embernek adta vissza egészségét és nyújtotta hosszúra törékeny életét. Ezekon kívül pedig Gyergyó-Ditró és Gyergyó-Szárhegy székely községek, mint fűrdőtulajdonosok, a korral haladva, gondoskodtak a fűrdőző közönség minden kényelméről és szórakoztatásáról, úgy, hogy az újkori fűrdők között méltó helyet foglal el. A tárgyalt évben is új sétahelyet nyitottak, fásítottak és építkeztek a tulajdonos községek.

Ásványos vize, a mely *«Borszéki víz»* név alatt ismeretes, már nagyon régi idő óta úgy a bel, mint a külföldön nagy közkedveltségnek örvend és abból évente átlag mintegy 3 millió palaczkkal jön forgalomba, mihez megfelelő berendezéssel van a gyógyítótelep ellátva. Ezen értékes szénsavas-ásványos víz két úton jön forgalomba, közvetlenül az üzlet igazgatósága- és *«Lázár és Verzár»* brassói czég, mint bérlők útján, mely czégnek nagy raktára van Brassóban és Szász-Régenben. Vett értesítés szerint a tárgyalt évi üzlet nem nagyon kedvező eredményű volt. Főkép a keletre történt exportnál mutatkozott nagy visszaesés, a minek

főokát — írja a nevezett czég — Oláhországban, a megelőző évi rosz termés folytán, beállott üzleti pangás és közgazdasági krízisben találjuk, de emellett a mindig nagyobb mérvű *«sodavíz»*-gyárak keletkezése oka, mely olcsósága mellett, igen nagy versenyt fejt ki, s nagy hátrányára van a természetes ásványvizek forgalmának.

Az országban benn az üzlet, nehéz küzdelem és anyagi áldozatok mellett, bár nem hanyatlott, de itt benn is észlelhető volt a közgazdasági mostoha állapot és pénztelenség; minek következménye volt az, hogy az árak kényszerű mérséklése és nagyobb-hosszabb idejű hitelnnyújtás folyamánként, veszteségek is történvén, passiv volt az eredmény. A külföldre — Oláh-

országot kivéve — kivétel csak igen kismérvben volt eszközölhető, mivel az oda megkívántató s e célra szükségelt «export üvegek» az igazgatóság által nem készítettek el.

A borszéki ásványvizek forgalma nagyobb mérvű emelkedésének egyik fő tényezője lenne a szállítási költségek mérséklése, mivel a források a fogyasztó piacok zömétől igen messze fekszenek, s ennek folytán nemcsak a többi kedvezőbben fekvő hazai ásványvizekkel szemben nagy hátrányban vannak, de a külföldiekkel is — még itt bent a hazai piacainkon is — nehezen állhatják ki a versenyt.

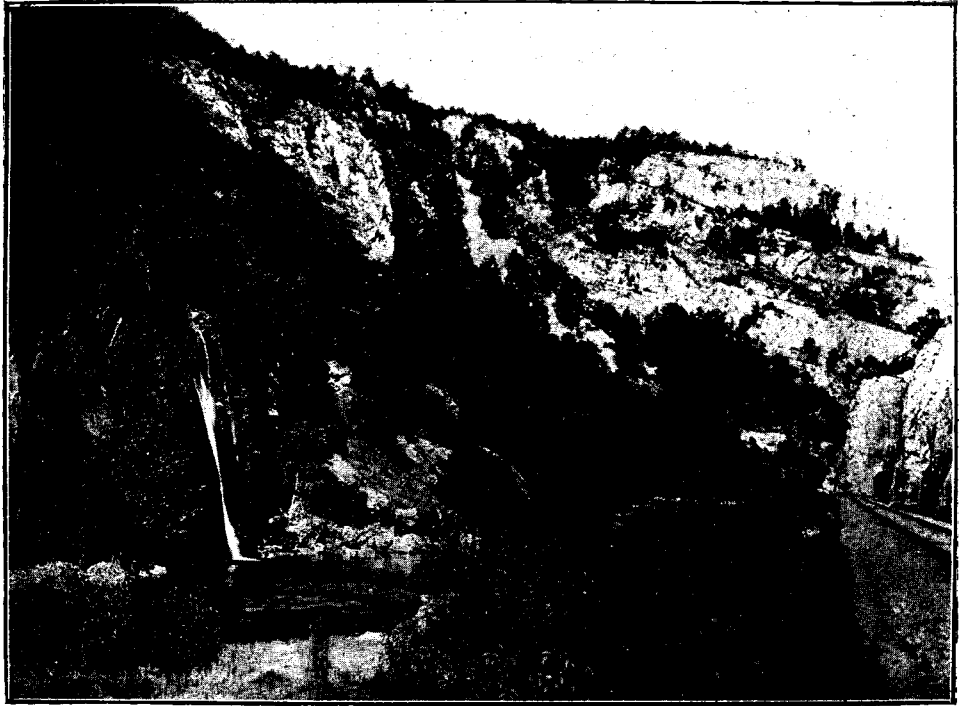
Ezen kedvezőtlen körülményt a kamara a kereskedelmi miniszter úr nagybecsű figyelmébe ajánlva, kívánatosnak tartja, hogy a borszéki víz részére — kivált a külföldi ásványvizekkel szemben való versenyképességének emelése szempontjából — szállítási díjmérséklés engedélyeztessék.

Csiktusnád szintén a legelőkelőbb székelyföldi fürdők egyike. Az 1895. évi fürdőidény alatt 760 rendszeres fürdővendége volt — az átutazókat belé nem számítva — és így jóval több, mint az előző években.

Ásványvizei eddig kereskedelmi cikket nem képeztek, de jövőre szintén belesznek vezetve a kereskedelembe. Tervbe vétetett új gyógyítócsarnok emelése, melynek felépítése 60 ezer forintba kerül, a felszerelés és berendezésén kívül, továbbá építés alatt áll a «Rész»-forrás két nagy medenczés fürdője. Építés alatt áll a szövetkezet részéről az ivóforrások fölébe három csinos csarnok és két lakóház a fenyvesben. A fürdőüzlet viszonyaiban változás állott be annyiban, a mennyiben a székely vasútak vonala építették s jövő évben már a forgalomnak át lesz adva, ezzel a fürdővendégek közlekedése nagyban meg lesz könnyítve, s a fürdőnek látogatottsága emelkedni fog.

A fürdőnek rendkívüli hátrányára van az, hogy az ország útja a telepnek épen a közepén vezet keresztül s a por és közlekedési zaj a fürdővendégek élvezetét és nyugalmat zavarja, s a fürdőnek klimatikus jellegét és értékét veszélyezteti. Ezért szükséges és mondhatni életkérdés a fürdőre nézve, hogy az ország útja a fürdő alatt elvonuló és mostan építés alatt álló vasútvonal mellett vezetessék, illetőleg a völgybe helyeztessék át, mi a mostan folyamatban lévő vasúti munkálatokkal egyidejűleg könnyen kivihető lenne, mit magvalósítás végett a kereskedelmi miniszter úr jóakarattal figyelmébe ajánlunk.

A *csikszögödi* égvényes, jod- és vastartalmú gyógyító fürdő 1894. év tavaszán jelenlegi tulajdonosa Kertész

BRÁTKAI VIZESÉS.

Vágó B. felvétele.

István által átvétetvén, teljes változáson ment át. A kor igényeinek megfelelő módon újra rendeztetvén, forgalma és látogatottsága megsokszorozódott. Az előbbi években ott honolt elhagyatottságot egészen új, vig élet váltotta fel, a tulajdonos által berendezett tiszta és jó fürdők, könnyű és olcsó társaskocsi közlekedés, jó konyha és rendszeres zene folytán. Egy szóval a zsögödi gyógyítófürdő 1894- és 1895-ben egészen új életre ébredett.

Személy forgalma az eladott fürdőjegyek után itélve az 5 ezeret meghaladta, melyből a három havi szezon egy-egy napjára átlag 54 esik. Ásványvize kereskedelmi forgalomba még nem hozatott. A fürdőnek az Olt folyón átvezető hidja egészen újból építettetett. A két hideg medrű fürdő, kettős beosztással, megnagyobbított és egészen kényelmes, tágas új épületekbe foglaltatott. Egy a kor igényeinek megfelelő modern meleg fürdő építettetett és vezetékkel ellátva már 1895-ben használtatott. A lakószobák mind meg javítottak. A terület parkiroztatott, útjai jó karba hozattak mintegy 2 ezer drb fenyő és más fa lett kiültetve.

Rendszeres társaskocsi közlekedés létesítettetett és a vendégek szórakoztatására térzene is rendszeresítve lőn. Úgy a kezelés, mint a vendégek kiszolgálása, az eddigiektől eltérően a kívánalmaknak teljesen megfelelő.

A vasútépítés Csikvármegyében ez évben javában folyván, ezzel egyidejűleg, közvetlen a fürdő mellett »Zsögöd fürdő« megállóhely fog építettetni. A még meglévő régi épületek fokozatosan évről évre lebontatnak és helyükben teljesen korszerű kivittel új épületek emeltetnek. A fürdő különösen női bajoknál, csúzos és ideges bántalmaknál, hülés stb.-nél igen kitűnőnek bizonyult és bő forrású vizei folytán a nagyközönség érdekében s különösen a szegényebb nép osztályért kívánatos volna, hogy az a kormány által

is felkaroltassék és a benne rejlő kincs a szenvedő emberiség javára minél nagyobb mérvben kihasznál-
tassék, mert luxus fürdők van elég, de ilyen valódi
gyógyítófürdő mint ez, melynek vizei oly kitűnő hatá-
suak lennének, nem sok van a hazában.

A «*Répati viz*». A kászon-impéri ügynevezett «*Ré-
páti*» égvényes savanyuviz egyike a legkedveltebb ás-
ványos vizeknek, a mely borral fogyasztva is igen kel-
lemes ital, miért igen kedvelt és nagy mennyiség jött
a tárgyalt évben is belőle forgalomba.

Háromszékvármegye.

A *bodoki* szénsavdús ásványviz-forrás termékét bér-
lője György József «*Bodoki Matild-forrás*» elnevezés
alatt csak egy pár éve, hogy forgalomba hozta s már
is sikerrel versenyez az enemű ásványos vizekkel és a
tárgyalt év jelentékeny forgalmat tüntet fel.

Az «*Előpataki gyógyítófürdőt*» 1895-ben összesen
916 állandó vendég látogatta meg, a kik közül 376 bel-
földi és 343 külföldi volt. A túristák száma majdnem
két anynyit tett ki, tehát a látogatók száma több volt
mint 1894-ben. Ásványvizét pár év óta házilag kezel-
teti Orosz Lázár kezelő által s a tárgyalt évi vizfor-
galma körülbelül 800 ezer palaczkot tett.

A *kézdipolyáni* «*Venus*» vizből a tárgyalt évben
négyezer és néhány ezer palaczkkal szállítottatott el.
Ez a megelőző évihez képest emelkedés annak da-
czára, hogy perlekedés miatt a forrás teljes kihasznál-
ása gátolva volt. A tárgyalt év elején jelentékeny ki-
vitele volt Oláhországba, később azonban a többi hazai
ásványvizekkel együtt ezt is kitiltották onnan, azon-
űrügy alatt, hogy nem a bukaresti egyetem vegyészeti
tanára vegyelemezte. A tulajdonosok erre bár küldöttek
vegyelemzésre vizet és arra fölkerítették a nevezett egye-
tem szaktanárát, de ennek mind eddig nem lett ered-
ménye. Ez minden esetre különös és ha ezt máskép
orvosolni nem lehet, fölötte indokolt, hogy ezen példát
követve, a magyar kormány is a külföldi ásványvizeket
hasonló elbánásban részesesse.

A *kovásznai fürdő* mint kedvelt nyaraló hely, a
tárgyalt évben is szép látogatottságnak örvendett. A
korral lépést tartani igyekszik.

A *Málnás fürdő* majdnem olyan látogatásnak ör-
vendett, mint a megelőző 1894. évben. Állandó ven-
dégeinek létszáma 90 férfi, 93 nő, 47 gyermek és 54
cseléd volt; vagyis összesen 284 és így az az 1894.
évi 301 létszámhoz képest 17 személylyel kevesebb.
Túrista látogatója volt 617, tehát 219-el több, mint a
megelőző évi 398. Így 1895-ben ezen fürdőt összesen
901 egyén látogatta meg. Ásványvize még nincsen ke-
reskedelmileg forgalomba hozva, de a szomszéd köz-
ségek korszokban és üvegekben hordják szabadon. A
közbirtokosság nem akarja bérbeadás útján több évre
lekötöni magát a vízüzlet házilag való berendezésére
pedig tőkéje nincs. Minthogy a most épülő sepsiszent-
györgy—csikszeredai vasútvonal ép mellette húzódik el
és magán a fürdőtelepen állomás is létesítetik, a bir-
tokosság czélszerűbbnek véli az egész fürdőtelepet sza-
bad kézből eladni, hogy így kellő tőke befektetése

által, ezen sok kincscsel megáldott fürdő virágzásba
hozható legyen.

A *Sugás fürdő*, Sepsiszentgyörgy r. t. város tulaj-
donában, szépen gyarapszik s az ujkori fürdők között
helyet kér magának.

A «*Torjai büdös*» fürdő különböző összetételű és
változatu vizeiben és gázanyagában a legcsodásabb
gyógyítóerők rejlenek, miért évente sokan, s meszsze
földről is fölkeresik, többnyire a legsúlyosabb bajok-
ban szenvedő, reményt vesztett betegek; a kik legna-
gyobb részben gyógyulva térnek vissza, áldva a ter-
mészetet s az alkotót. A tárgyalt évben is sok lát-
ogatója volt. Az épülő székely vasútvonal megnyíltával
ennek közelében is vasut fog elhuzódni, midőn köny-
nyebben megközelítendő leendő, a mi ezen csodahely
látogatottsága és kényelmesebbé tételére nézve min-
denesetre nagy hatást fog gyakorolni.

Marostordavármegye.

Az *alsóidecsi sósfürdő* forgalma 1895-ben sokkal
nagyobb volt, mint a megelőző évben. A fürdőtelepen
a tárgyalt évben semmi nemű átalakítás vagy építkezés
nem történt.

A *görgényesóaknai* (zsábonyczai) sós-gyógyítófürdőt
a tárgyalt évben 331 állandó és 80 ideiglenes fürdő-
vendég látogatta. A telepen egy új diszes vendéglő
épült csinosan berendezett vendégszobákkal és tervbe
van véve egy új meleg fürdő építése. A radnótfáji
vasutállomástól a fürdőtelepre rendszeres társaskocsi
közlekedés létesített.

A *szováta* gyógyítófürdő látogatottsága a mult 1895.
évi fürdőévad alatt is, valamint a megelőző években
elég élénk volt. A fürdőn mintegy 6—700 fürdővendég
fordult meg, s az előző évekhez viszonyítva a fürdő-
vendégek száma ezen évben is emelkedett, azonban a
fürdőévad későn állván be, az alig 4—5 hétig tartott.
Szováta ásványvize kereskedelmi forgalom tárgyát nem
képezi. A fürdőtelepen 1895. évben semmi új építkezés
nem történt, de a régi épületek jó karban fenntartottak
s a köztisztaságra nagy figyelem fordított. Jövőre
sincs semmi új építkezés tervbe véve mindaddig, míg
ezen fürdő az új tulajdonos kezére át nem megy. A
fürdő tulajdonjoga felett per foly, mely a vége felé
jár, de abban a mult évben semmi változás be nem
állott. A fürdő emelésére kívánatos és fölötte szükséges
volna, hogy azon vidéknek mielőbb vasutja legyen.

Udvarhelyvármegye.

A *bibarczfalvi* «*Baross-forrás*» vize kellemes ize
és a gondos kezelés folytán sikerrel versenyez a többi
ásványvizekkel. Üzleti forgalma körülbelül olyan volt,
mint a megelőző évben. Fürdője a közel vidék lakói
által a tárgyalt évben is élénk látogatottságnak ör-
vendett.

A *Homoród fürdőt* 1895-ben 400 vendég látogatta
meg, valamivel kevesebb, mint az előző évben. Homo-
ród fürdő ásványvize ivásra is használtatván, szállítás
tárgyát képezi s naponta 240 liter vizet szállítanak a
rendes forgalomba, 40—50 liter a mellékes használat,

nem számítva ebbe azt a menyyniséget, melyet a község lakói fogyasztanak el. Ezen vizet külföldre nem szállítják, hanem csakis a belforgalomban nyert értékesítést. Kisebbszerű, de lényeges és szükséges ujitások, javítások, minden évben történnek a fürdőtelepen. A mikor a körülmények úgy kívánják, egészen új épületek is emeltek s átalakítások eszközöltek, mert fő szempont a fürdő jóhírnevének fentartása, valamint a jövedelem fokozása. Egészen új építmény, két villa létesült ez év folyamán — villa telkek engedélyezése folytán — s jövőre remélhető, hogy több is fog épülni.

A fürdő tulajdonjogi viszonyaiban változás nem állott be, most is K.-Oláhfalu község tulajdona, s rendszeren hasznóbérbe van adva. A kezelési viszony változik, de a főintéző mindig a községi előljáróság. Az ásványviz kezelése is hasznóbérbe van adva, ez uton kerül forgalomba.

Korond gyógyítófürdőnek az 1895. évi fürdőidény alatt — a mely július 1-től augusztus végéig terjedt — 200 rendes és állandó vendége volt, azon felül az átutazók. Ezen létszám a megelőző évihez arányitva jelentékeny csökkenése mutat, habár időközben a vendégek kényelmére sok minden történt. Ezen káros körülménynek oka — a mint a tulajdonos Gáspár Gyula jelenti — a következő: »Mult évi február hóban egyik marosvásárhelyi lap a hirrovatában szándékolt roszakarattal azt ujságolta, hogy Korond fürdő, mint gyógyítóhely, nem létezik többé, mivel a gyógyítóforrása megugrott. Habár a következő számában ezen hirt vissza vonta, de azt csak az előfizetők olvasták, míg ellenben az ál hirt tartalmazó száma, színes ironnal megjegyvezve, szétküldetett a nagy közönségnek mindenfelé.«

Igen természetes, hogy a vizüzlet is csökkent mivel ezen közlemény miatt, egy ideig tartózkodó volt a közönség.

A szóban lévő idény előtt nagy mérvű építkezések történtek, úgy, hogy a vendégek egy új Korond fürdőt láttak maguk előtt. A meleg fürdőház új kazánal s gépezetekkel lett ellátva. A szénsavas—vasas vizet tartalmazó »lobogó« nevű medencze két kőmedenczébe foglaltatott s a kabinok szaporítottak. A sétahelyek bővítést nyertek s a fősétahely így majdnem egy kilométerrel hosszabbodott, mely nagy élőfákkal lett beültetve s fenyőcsoportokkal szaporítva. Megfelelő új virágház épült s a hol eddig dudva és csalán tenyészett, e helyeken most aragonit mozaikkal szegélyezett virágcsoportok nyújtózkodnak, középen grották és szikla csoportok emelkednek s szép virágvázakban különleges növények pompáznak. Elszórtan rejtett lugasok kényelmes padokkal s kőasztalokkal kínálkoznak kellemes pihenőhelyül a vendégeknek. Közben-közben orosz kugli, croquette játék és labdázó helyek állanak a vendégek szórakoztatására, úgy, hogy Korond e tekintetben is a székelyföldi elsőrendű fürdők között foglal helyet. Még az idény előtt felépült a fürdőtelep legtekintélyesebb épülete a »Firtos vár« nevű villa, kényelmes vendéglakásaival és így Korondon már minden rendű és rangu vendég, zsebének és igényeinek megfelelő kényelmes ellátást talál.

Ugy ezen fürdőnek, mint magának az egész vi-

déknek eléggé nem hangsúlyozható érdeke, hogy mielőbb vasutat kapjon, miért fölötte kívánatos, hogy a már régóta vajudó kisküküllővölgyi helyi érdekű vasut a lehető rövid időn kiépíttessék, mely ezen sóban, fában, ásványvizekben gazdag vidéknek most jórészt parlagon heverő kincsei kiaknázását lehetővé tenné, s az egész vidéket pezsgő új életre keltené.

Királyfürdő még nem tartozik a nyílt fürdők közé. Látogatói családiasan élnek s a közelebb lakókon kívül, kivált a szászoknak képezi kedvencz nyári tartózkodási helyét.

Lobogó-fürdő. Ez Szentegyház-Oláhfalu község tulajdonát képezi s Homoródtól mintegy $\frac{3}{4}$ órányira fekszik. Kitűnő szénsav-vasas vize van s e miatt — habár csak újabb időben kezdett fejlődésnek indulni — évről-évre többen keresik fel. A tárgyalt évben 40 vendége volt, 10-el több, mint az előző évben, ivóvize még nem képezi üzleti forgalom tárgyát, de a község lakói régóta kasználják.

A »Szejké« fürdő mióta néhai tulajdonosa és alapítója báró Orbán Balázs elhunyt, hanyatlóban van. A fürdőt bár a rokonok örökölték, de a megboldogult végrendeletileg utóörökösévé tette az EMKE-t, s e miatt a jelenlegi tulajdonosok, semmit sem fektetnek be, hasonlóképp az EMKE sem, s mivel a kérdés, ugy látszik, mind a két fél érdekeinek megfelelő megoldást ez idő szerint nem nyerhet, a néhai tulajdonos által oly nagy előszeretettel ápolt fürdő épületei, a teljes gondatlanság miatt, rommá lesznek s nem nyújthatnak hajlékot az idegen látogatóknak. Így csak a közeli Székelyudvarhely város lakói képezik már is legnagyobb részt a kitűnő vizű s hüléses bántalmakban nagy hatású fürdőnek a látogatóit.

Sós-fürdő Székelyudvarhelyt. Tulajdonosa Soly-mossy János ottani gyógyszerész. Kitűnő hatású mindazon bajokban, a melyeknél a sós ásványvizek javalva vannak, minthogy azonban a fürdőmedencze körül csupán vetkező kabinok vannak, lakásul szolgáló épületek pedig egyáltalán nincsenek, csakis helyi használatra szolgál.

Azok után, a miket az egyenes gyógyítóforrásoknál már előadtunk, közölni kívánjuk még itten az ásvány vizeknek vasuti forgalmánál elért eredményeket, valamint a kamara kerületébe eső vámhivatalakon át *Oláhországba* történt kivitel, a mint következik:

Ásványviz vasuton.

állomás	elszállított m é t e r m á z s á k b a n	érkezett
Marosvásárhely	293	630
Barátos	—	2
Bögöz	—	—
Eresztevény	—	—
Imecsfalva	—	2
Kézdivásárhely	5572	—
Kovácsna	189	1
Nagyborosnyó	—	—
Nyárádtó	—	—
Sáromberke	—	—
Sepsiszentgyörgy	549	—

Szászrégen	2480	10
Székelykeresztúr	—	—
Székelyudvarhely	34	5313
Uzon	—	—
Összesen 1895-ben	9117	1176
» 1894-ben	10914	1195

Igy hát kevesebb szállított el 1895-ben, mint a megelőző évben 1797 métermázsával és kevesebb érkezett 19 métermázsával, vagyis a vasuti összes forgalomban csökkenés állott be 1816 métermázsa.

Kivitetett ásványviz Oláhországba.

vámhivatal	kivitel métermázsákban
Bodza	25
Csikgyimes	30
Gyergyóbékás	—
Ósáncz	—
Sósmező	213
Tölgyes	3249
Összesen 1885-ben	3517
» 1894-ben	4116

E szerint 1895-ben az Oláhországba eszközölt ásványviz kivitel csökkent 599 métermázsával, a mi ezen üzlet jelentékeny rosszabbodását jelenti.

A hazai s ezek közt a székelyföldi fürdők emelése érdekében kívánatos volna, hogy a vidéki városok részére az ujonnan épített házakra nézve kibővíteni célzott adókedvezmény, a gyógyítófürdőkre is kiterjesztessék, a mi azok fejlődésére, rövid időn kedvező hatást gyakorolna, Éj, ugy kívánatos az ásványviz-üzlet emelése érdekében, hogy ezeknek szállítási díja a hazai vasúton mérsékeltség; ellenben ez a külföldi vizekre ki ne terjesztessék; valamint hogy télen a fűtött vasuti kocsik csakis a hazai ásványvizeknek szolgálhassanak eszközül.

Hegyen-völgyön.

Irta: Czirbusz Géza dr.

A Hideg Szamos völgyében.

Bethlen András miniszternek támadt az a gondolata, hogy a kolozsváriaknak csinos kiránduló helyekről gondoskodják, mert magának a városnak környéke unalmas, egyhangú, — még pedig a gyalui havasokban a Hideg-Szamosnak mellékén. Jó hajtással a rossz megyei úton 6 óra alatt oda lehet érni, visszafelé természetesen hamarabb s így a ki fogalmat aka szerezni az erdélyi havasokról, pompás levegőjükről, zugó patakjairól és üdítő forrásaikról, az egy nap alatt megteheti az utat Kolozsvárról oda és vissza. Igaz, hogy akkor tulajdonképpen csak bekukkan a havasokba, de az is igaz, hogy a ki a havasok ózonos leve-

gőjéből egyszer kóstolt, annak szíve visszavágyik a csön-
des fenyvesek közé.

A levegőnek csudálatos jótékony hatása van. Már másnap megéri az ember életerejének élénküléséről, kedvének fokozódásáról, hogy a havasok éltető balsamos ózon levegőjét szíjja, nem pedig a városnak bűzhődő csatornáiból és szemétdombjaitól megromlott nyirkos levegőjét. A budapesti kirándulóknak annyiban ajánlatos, hogy ha olcsó pénzen egyszerre akarnak behatolni a havasi oláhok birodalmába, ezt a hidegszamosi kirándulással megtehetik.

Talán azért méretett ki a kincstár olcsó telkeket a havasok körében, hogy megnyissa ez elhagyott világot Magyarországnak? Budapestről a zóna-díj 6 frt kocsikifelé és vissza egy napra 10 frt: 14—20 frttal, tehát be lehet pillantani az erdélyi havasokba, még pedig nem egész eredménytelenül.

Legunalmasabb az út Kolozsvárról Gyaluig. Az unalom tetőpontra hág, midőn a végtelen falun Szász-Fencsen keresztül hajtunk. Ez a néhai szász falu az országút mentében van építve faházakkal és kupaczos tetejű csűrökkel, két templommal s egy elhagyott (sajnos) nemesi kuriával. Csak háromnegyed óráig tart, míg az ember egyik végétől a másik végéig jut. Jártam Szerbiában, Sziléziában, Karinthiában, volt módom tehát unalmasan elnyújtózó falvakat látni, de Szász-Fencsenél hosszabbat és prózaiabb községet nem láttam. Az elébb említett falvak viz mentén huzódnak és külön-külön áll mindenik ház kertje, földje közepén. Szász-Fenes házai meg szorosan egymás mellett az országút tövében állanak sorjában, jobbról balról a Szamos széles völgyében elterülő kukoriczás és rozs-földek. Kertnek, ligetnek, bereknek, valami kis domb-félcnek nyoma sincs. Innen Gyaluba érünk. Ennek már szebb a fekvése, mert a róla elnevezett havasok lábánál fekszik, de belseje semmi látni és nézni valót nem nyújt, ha csak a bedeszkázott Szamos hidja nem jó nevezetesség számba, a hol el van tiltva a gyaluiaknak a Szamosba lepillantaniok (esetleg leugraniok), azért deszkázták be két oldalt jó magasra. Néhány rongyos zsidó és örmény szatócs disztelenkedik a «piacson». Különben Gyalu, hol hajdanában 1660-ban Rákóczi és Barcsay fejedelmek viaskodtak, s az Eszterházy család dominált — ma Rosenberg Bernáté. Parkja és «vára» egyedüli Gyaluban, a mi pillanatra leköti a figyelmet.

Annál érdekesebb a Szamosnak szűkülő völgye, mely Hideg-Szamos nevű falunál ketté esik. — Az egyik Marisel felé a Meleg-Szamos vizben gazdagabb völgyét képezi, a másik a Hideg-Szamosnak kanyargós völgye, melynek erdő borította lejtői mindinkább magasodnak hol medenczeszerűleg kitégülnak, helyet adván gyepek réteknek és jól termő földeknek; hol meg anynyira összeszorulnak, hogy régebben csak lóháton, most pedig a hegyek oldalába vágott ros (sajnos igen ros, mióta megyei kezelés alá jutott) parti úton haladhatunk előre. Székely kocsisunk egykedvűen türi a megszokott zökkenéseket, mi meg a világért sem szólhattunk hozzá, mert attól tartottunk, hogy kérdés közben valami nagy zökkenésnél le harapjuk a nyelvünket.

A szorosok közül különösen három vonja magára

figyelmünket. 1) a fuzsi padu, mindjárt az elején, hol a palarétegen köröszkül tört útat magának a Szamos. A hegy tetejében ma kincset keresnek a babonás oláhok, a józanabb magyarok aranybányát nyitottak. A bánya állítólag behozza a munkáltatási költséget és nagyobb tőke befektetésével hasznot is hajthatna. Tulajdonosa *László* József most valami vállalkozónak el akarja adni. Ez sajnos, az erdélyi aranybányáknak közös sorsa! Nincs Európának oly országa, mely aránylag annyi aranyat termelne, mint Erdély, csakhogy az a termelés nem nekünk magyaroknak válik hasznunkra, hanem nagyobbára berlini és párisi vállalkozóknak, kik tőkét, gépeket és modern technikai készütséget hoznak magukkal az erdélyi bányákhoz. A második hosszabbik völgyes b) a piatra tierra (kőbe vajt út) tölgyes és magasabb helyeken nyirfás szakadék

hegy-
7 oldalokkal, melyek épen csak a Szamos sebes vizének adtak egy kis helyet. A sziklák egyre gurulnak a mederbe és megakasztják a víz lefolyását. Ott időzésemkor szintén egy 5 méteres szikladarab zuhant le a hegyoldalról. A köves meder minden egyes sziklatuskóján viaskodik, megtorlódik, általcsap a víz, fehérhabbal vonván be a torlódás helyét,

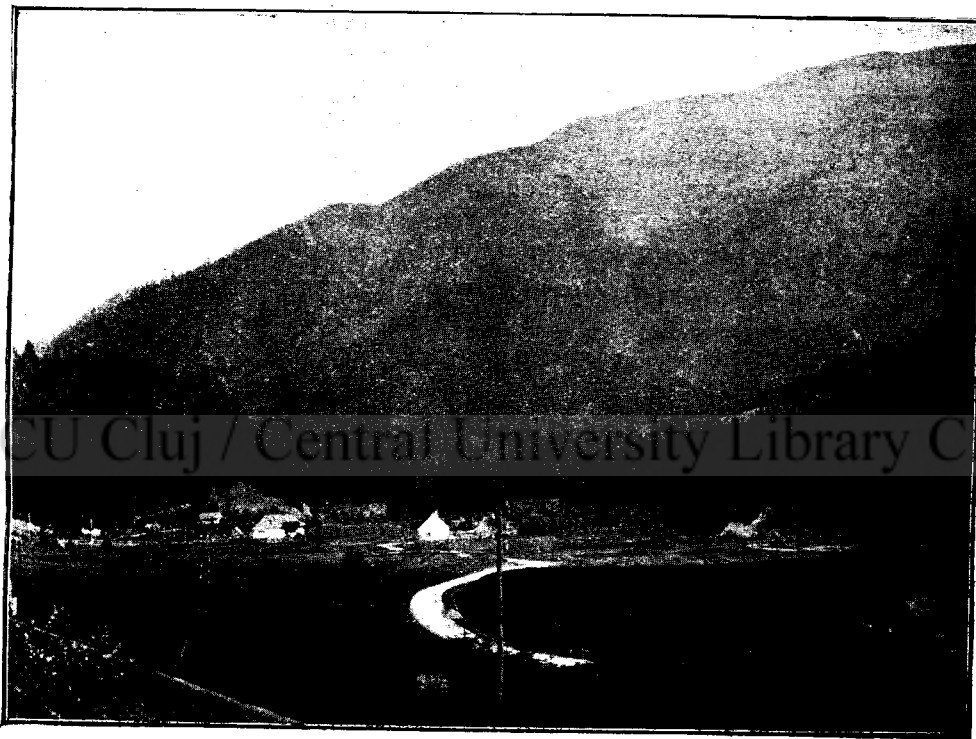
úgy, hogy a meder bukácsoló fehér taraju habos hullámai úgy látszanak, mintha forrnának a sziklatorokban. Néha-néha egy halász-madár incselkedik a kiálló szikla élén, félénken pislogva a leúszó fatörzsekre az u. n. rönkökre, melyeket a Szamoson csúsztatnak a hidegszamosfalvi nagy gőzfürészhez. A fűrész-malom rönkjeivel együtt a *Neuschloss*-cégé, mely azt a kincstártól vette haszonbérbe, az úsztatást és a vele járó kikapartolást pedig *Löv* Jakabnak (van-e ki e nevet nem ismeri?) adta ki albérlébe. Hogy az erdélyi elszegényedett mágnások nem ereszkednek az eféle vállalatokba, azt még csak értem, — noblesse oblige; — de hogy szászok, pláne örmények engedik orruk elől elkaparítani a kincstári haszont hajtó bérléteket — azon igazán van csodálni való, a ki tudja, hogy aránylag igen kevés zsidó lakik eddig Erdélyben s mégis ők az élelmesebbek.

Legérdekesebb, legszebb a harmadik sziklaszurdok az c) *Ernyova*, hol várromokhoz hasonlítható sziklaképződések, meredek vizmosások, 200—300 méter

hosszú kőomlások és jobbról-balról lerohanó csorgók és csermelyek egészítik ki a sziklarét megkapó sceneriáját. Itt lehetetlen közömbösséggel tova haladni. Még a legszárazabb lélek is bizonyos elfogódást érez. Az erozionális völgy hajdana jó eszünkbe, midőn a Szamos még ott fenn járt, a hol most héjják, vércsék vijjongnak, a míg lassan bevájta medrét az útját álló szikladerékba. Mint igen sok helyen Erdélyben p. o. a Maros völgyében is, e szurdok előtt szintén kerékformára kitágul a völgy, mintha valamikor a megtorlódott Szamos vize tavat csinált volna; pedig csak hol az egyik, hol a másik hegyet surolta, mielőtt a sziklagát támadásához fogott volna — innen a hegyoldalak kikerekített medenczéje! De éppen az ellentétek egymásleltetisége, a keskeny, hűvös, árnyas sziklaszurdok s a nyílt, kitáguló, napsütötte, gyöpös kerekvölgy közvetlen

egymásutánja csodálatunk titka és gyönyörködésünk okozója.

Ott, a hol a Szamos egyik leghatalmasabb mellék-patakját a *Rekettyót* veszi föl: balról, csinos erdei lak emelkedik rácsos kerítéssel, tágas verandával, téres udvarral. Ez a turisták czélpontja! Innét mindjárt föl lehet menni a *Benkő* nevű magaslatra, a honnan ellát-

ALSÓ-TÖMÖS.

Vágó B. felvétele.

hatni a kolozsvári piacra. Innen vezet az út a reketyói villatelepekhez, innen a *Magurára*, a Damesre, a *Vurva-vurvulujhoz* (1600 m.) a gyalui havasok legmagasabb tetejére, a kies fekvésű *Domitrászra*, hol szintén villatelepeket méretett ki *Bethlen* volt miniszter.

A villahelyek között legajánlatosabb az utóbbi. A Szamosnak füves rétségein pompás üdülő helyek alakulhatnak. A *Domitrásza* pláne vadregényes oldalvölgye a *Hideg-Szamosnak*, hol tornyosuló sziklák között csináltak a rönkök számára csuszornyát, melyen naponként kétszer megereszti a vizet. A lerohanó, helyenkint fölagaskodó, itt-ott sziklás döngető fatörzsek érdekes látványt nyújtanak esésükkal, vergődésükkal, csurgódásukkal. Minden esetre alkalmasabb e vidék villák építésére, mint a *Rekettyónak* 16 kilométer hosszú, vad, hideg és keskeny völgye, melyben csak a fenyő-illat, s a *Rekettyó* száguldó vizének pisztrángjai birhatnak vonzó erővel. Azután a közlekedés is igen kényelmetlen. Kolozsvártól 56 kilométernyire van. Pedig e városból kell hozatni az ennivalót. A patakmenti út

pedig helyenként annyira alá van mosva, annyira köves, hogy azon csak a mokány ló tud elmenni. Gyalog nagyot kell kerülni, ha az ember nem akar vízbe lépni, vagy a kövekről lecsúszni.

Alkalmas továbbá villák építésére a *Magura*. Ez az 1200 magas fennhátas roppant fenyves és bükkös erdőknél középpontja. Fenn a tetején több helyen legelők, tisztások vannak, melyen a havasi oláhok juhait és jószágukat legeltetik és számukra hódályokat, fa-karámokat építenek. Nyáron át itt élnek juhuk körül, avagy kaszálnak és az erdőben foglalatoskodnak, — őszzel és télen téli faházukba huzódnak, melyek mindegyike külön-külön áll az elkerített rétség közepén. Ez az oka, hogy *Magura* falu annyira elszórt. A nép csúnya, tótos típusú, apró szemekkel, kidülledt szemöldökkel, sárga arcbőrrel, szőke bajuszsal és barna hajjal. Még a ruhájuk is a verchovinai és a beszkedí, liptó havasi tótokra emlékeztet. Derekukon szij, miként a radnai havasi oláhnál, lábukon bocskor; nyáron gatyában, ingben, télen harisnyában (halina, gyapju szöttes nadrág) és kozsókban járnak. Kalapjuk keskeny karimájú. A nők keskeny katrinczája fekete, alatta holmi igen durva inget és szintén bocskort viselnek. Az ingvállak és ujjak nincsenek kivarva. Fejükre a homlokra és a fejük tetejére szorított tarka kendőt, mely nyakszirtjükön lelóg. Hegyes áll, meglehetősen nagy orr-czimpák, (mint a férfiaknál) duzzadt orcák jellemző vonásaik. Járásuk, mint általában a havasi népeknél, nehézkes. Egész talppal lépnek, vállait vizszintesen tartják s előre hajolnak. Ez a hegyeken való járásnak (igaz, hogy praktikus, megpróbáltam és kivált a hegyekről való lejövetelnél kevésbé fárasztónak találtam), meg a sarok nélkül való bocskornak következménye. A nép tisztátalan ruhájában, a mi feltűnő, mert az oláhság ruhája máshol mindig takaros, de erkölcsében laza. Nincs talán falu, mely e tekintetben túl tenne a maguraiakon. 10—12 éves korukban mennek férjhez a leányok, néha ölében viszi haza »feleségét« a havasi oláh, annyira fejletlen a gyermekleány még, de hát van házhelye, rétje; biztosítani kell tehát hozományát, hogy más el ne kapja előle.

Nem is ember, a kinek feleségén kívül néhány szeretője nincs a faluban. Itt is divatos az u. n. éjjeli nász, vagyis néhány forintért összeadják bagóhitre, balkézre a falutól messzibbre lakó oláhot valamelyik fátával.

Van azonban poezis e havasokban! Az ember el sem hinné, hogy ez a nép, mely oly czinizmussal fogja fel az élet delikátabb érzéseit, oly csúnya hangsúlyozással (mindég az utolsó szótagot hangsúlyozzák és nyújtják) telt szájjal és egész tudóval ejti ki a szavakat; — lágyan, érzelmesen tudja fűjni a tilinkót (fúruját) vagy a buciomot (havasi kürtöt) és szívhez szólóan tudja dalolni a doineakat (lyrai dal.) Kivált este, naplemente után, midőn a csillagos sátor fejük fellett elterül, lenn a patak mormolása, fenyvesek zúgása szakítják meg a havasi csöndet, oly jól esnek azok a mélabús nóták, azok az egyszerű áriák, melyeknek tartalma is oly igénytelen, virágról, kakukmadárról, hűtlen leányról, a havasi legelőről szóló. Amott a Vurvuluj csúcs sötétlik, emitt a széjjelszórt falu házai füstölög-

nek; a messze távolban, a Biharhegység magas gerinczét látjuk. Sötét háttére egyszerre megvillanik fényben, ragyogásban: Julius 10-ike van. Földünk általcsap az aszteroidák és meteorok pályáján. Ime, most került egy meteor-rajba, mert a hulló csillagok egész özöne cikázik végig a szemhatáron. A fénycsóva kialszik, a ragyogó gömbök eltűnnek s tudjuk, hogy földünk tovább halad pályáján a világtérben, magával vivé az embereket, küzdelmeikkel, törekvéseikkel és megtört reményeikkel. Mily édes gondolat távol lenni a nyüzsgő tömegetől! Itt a havasi csöndben gyönyörködni az éjnek ünnepies nyugalmaiban, a csillagok szokatlan fényes ragyogásában, a hulló csillagok rakétaiban és a hegyormok pillanatnyi megvillanásában . . .

... Holnap szép napunk lesz! Villámlik a szemhatár széle. A havasi friss levegő széna és fenyűillatot hoz felénk. De kissé hűvös a városi ember bőrénck. Azért be a karámba. Jó éjt szép havasok!! Jó éjt . . .

Az *Andrássy*-havasokon.

Andrássy Gyula grófnak nagyúri szokásai, ötletei mellett nagyúri gusztsusa is volt. Szellemes ötleteivel nem egyszer zavarba hozta a könyvtudósok és theoretikus államférfiak pedanteriáját, különös gusztsusról meg sokat mesél a környezete. Többi között évenként embergyűlöletbe esett. Megcsömörlött az etiquette finomságaitól, a bókolók hipokrizisétől, a hízélgők és stréberek mézes-mázos beszédeitől, ráúnt a zsunalisztika meg diplomácia hazudozásaira és kikiváncozott oly helyre, hol embert nem lát, koncertet és a szalonok pletykáit nem hallja, meghívókat, díszokleveleket és dicsőítő ódákat nem kap kezéhez.

Magához hivatta *Kolmer* főerdő mestert és ckkép szólott hozzá:

Kedves főerdő mesterem, tudna-e nekem valahol birtokaimon oly helyet kijelölni, a hol augusztusban fűteni lehet, a hová sem posta, sem telegramm el nem juthat, hogy egy vagy két hónapra kibujdossak a világból?

— Excellenciád tehát nyugalmas helyet óhajt?

Nem azt, de hamisítatlan természetet — ember nélkül!

A főerdő mester talált ilyet a Jára-vize forrása fölött a dobrini havasokon, melyeket ma már a gróf tiszteletére *Andrássy-havasoknak* nevez még az oláh is. Ott terül el egyfolytában vagy 26 ezer holdnyi erdő, melynek rengeteg fenyveseit és hatalmas bükköseit csak a vad ismeri. Oda épített *Kolmer* egy vadászlakot a gróf számára, csinos nagy ebédlővel és vagy hét szobával. Oda kivánczozott a beteg gróf utolsó napjaiban, a hol csak a vadászlak mellett folydogáló csermely csobogását, s az ablakokba kandikáló fenyvesek susogását hallotta. A kis csermely vizénél jobbat, frissebbet Erdély havasaiban nem ittam és a Jára völgyét és oldalait borító erdősegeknél szebbet nem láttam az Aranyos és a Szamos mentén. *Kolmer* kitűnően választott.

A Jára vize az Aranyos balparti vizeihez tartozik. Igen sebes, tiszta és jó vizü patak. Forrásától Borév melletti betorkolásáig folyton kanyargó völgyét gnajsz,

márgapala és gránit alkotják. Egyik-másik helyén oly szűk, hogy alig jut hely a kocsiútnak, s ami jellemző e völgy alkulatára nézve, keskeny volta torkolata felé sem módosul. Másrészt fel a forrásáig majdnem mindenütt egyforma szélességű. — Csupán Jára községnél tágul ki valamennyire; Borévtől Járáig szurduki völgynek nevezik a Jára völgyét. Ez erdélyi szokás, mely a Szamosnak, a Sztrigynek, Zsilnek keskenyedő részeit mind szurdukoknak hívja. *Hunfalvy* János tanítóm nálán éppen ezért fogadta el általános elnevezésnek a szurduk szót a keskeny völgyek jellemzésére. A völgyet körülfogó hegysoroknak itt a tulajdonságuk, hogy tetőjükön szélesednek, úgy hogy falvoknak adnak helyet. Ilyen falvak: Magura, Berkesz, Szecsel. Az elsőt eddig csak hegyi úton lehetett a Jára völgyéből megközelíteni. Egészen el volt zárva a világtól, a mi az oláhoknak nagyon tetszetett; mert a mint a bírójuk ez idén egy rendes útnak csinálását szóba hozta, majdnem agyon verték. A völgy talpától nézve 200—400 m. magasaknak látszanak a hegyoldalak. Jára községén túl azonban a gerincz mindinkább 500—800 méterig magasodik.

Jára ma oláh hegy. De azért van benne kath., kálv. és unitárius egyházközség is. Már a tatárok idejében megvolt. Akkor magyarság lakta, ma a kevés számú magyarság három valláson van. Legtekintélyesebbek közöttük a katolikusok. Ez a plébános, *Lázár* Antal urnak érdeme, ki valóságos missziót teljesít e vegyes ajkú és vallású helyen. Lelkesítő és vallásos magyar szónoklatait még az unitáriusok s kálvinisták is szívesen hallgatják. (Ottléttemkor Mária-ünnepen az auditorium fele unitáriusokból került ki.)

A lakosság különösen agyagedények készítésével foglalkozik, melyekkel vásárról vásárra jár; azonkívül ellátja, a körül fekvő havasokat a legszükségesebbekkel. Heti vásárai, barom- és juhvásárai eléggé látogatottak. Annál házsártosabb és békétlenebb a nép jelleme. Ezt nyilván a sokféle vallás csinálja, mely még mindenütt társadalmi átoknak bizonyult be. Egységes társadalomra volna szüksége a magyarnak Erdélyben, de támad-e talentum, ki az erdélyi ethnografiai és vallási tarkabarkaságot egyöntetű formába tudja »gyurni«, mint *Rákosi* Jenő kívánja? A havast már vissza nem magyarosíthatja senki, a községbeli maradék magyarság meg marakodik és gyűlölködik, mert az ilyen, amaz meg olyan valláson imádjá Teremtőjét.

Pedig itt valamikor minden magyar volt!

A közeli Géczi várnak gyönyörű romja sokat tudna beszélni a vár asszonya szépségéről, férje féltékenységéről, a Jára völgyén fellovagló leventéknek torzsalkodásairól. Ma a vár romban hever egy 760 méternyi mészki tetején. A torony fala és várbeli kút meglehetősen épségben van. Gyönyörű kilátás nyílik innen a tordai, enyedi hasadéokra, a Székelyköre, s a Járát körülfogó hegysorok erdős lejtőjére. A várral szemben álló Piatra-mare mészki még 200 m.-el magasabb. — Onnan ellátunk Kolozsvárig. Különös szép látvány, mikor a Jára duzzasztó zsilipeit megeresztek s a víz hatalmas tönköket sodorva hosszú, fényes, kigyózó vonalban rohan lefelé. A duzzasztók Dobrin alatt az *Andrássy*-kastélyhoz közel vannak. A fűrészmalomok szá-

mára készítették azokat, nagy kárára a pisztrángoknak, melyeket a sok fatörzs teljesen kipusztít. Már csak a zsilipeken felül lehet szép példányokat fogni belőlük. Ugyanott viszen fel a gróf által készített hegyi út az *Andrássy*-havas tetejére.

E havasnak gerincze a fűrészmalmoktól kezdve mindenütt 800—900 m. magasságban húzódik. Lenn erdőségek és katlanforma tisztások vannak, melyeknek pázsitos helyein az oláhok elszórt házai és hódái (birkaól) látszanak. A messze távolban a Mezőségek, s a bihari hegyeknek kékes vonalai zárják el a szemhatárt. Néha-néha egy sas riad föl s nagy körvonalakban kerülgeti a katlanforma horpadásokat, míg az erdőség azt is elrejtí fürkésző szemünk elől. A gerinczen vagy 5 kristálytisza hideg forrás bugyog, melynek vize annál jobb ízű, minél inkább közeledünk a gnajsz porondjával borított úton, (iszapsárhoz hasonló) a Priszlop-felé, mely már 1000 m. magasabb. Aljában gyönyörű erdő, benne hófehér juhok és szarvasmarhák legelnek.

Abból a fajtából valók, melyek a járai és tordai vásáron oly jó pénzen elkelnek s a havasi lakosságnak főkeresetét képezik. A nép maga igen elhanyagolt. Az ismert mokán-typus látható mindenféle ridegségével, bárgyúságával és félnkségével. Nem akarnak velünk szóba ereszkedni, messziről elkerülnek, akár félelemből, akár grófi parancsolatból. Pedig csak azt akarjuk kérdezni tőlük, messzire van-e még a kastély, a »coastil ploptilor?« végre sikerül egyet megcsipnünk, a ki azt feleli, majd, »ha a nap egy rúdnyira lesz a láthatártól, akkor érek a kastélyba.«

S igaz volt. Reggeli 5 órától d. u. 5 óráig kellett gyalogolnunk, míg *Andrássy* vadonjába értünk.

A kastély, mint már említettem, közel van a Dobrini hegycsúchoz, melytől a Kis-Szamos és a Jára-víz választója. Eleje bükköserdőre néz, hátulja fenyvesre, s egy terjedelmes rozsföldre. A kis csermely közelben kis tavat képez, melynek jéghideg vize jól eshetik az augusztusi melegben fürdőzőnek. Egy cseléd tartja rendben a házat. Arra van bízva a vendégek és turistáknak ellátása. Az ebédlő kandallóival, vadász-képeivel és jelenvényeivel a legérdekesebb látnivaló. A kandalló lehetett kedvencz helye a grófnak, mert körülötte vannak a legérdekesebb butorok, chaislongueok, karosszékek, divánok, játékasztalok és a legszebb képek. Maga a kandalló fala és ernyője is tele van rajzolva képekkel.

Ezt a majoratus örököse Tivadar gróf festette. Igen hű és csinos többi között az a kép, mely *Andrássy* Gyulát vadásruhában ábrázolja. A fali képek között feltűnik a külügyminiszteri dolgozó szobájának fotográfija. Ugy látszik, külügyminiszterségét tartotta a gróf élte legnevezetesebb szakaszának, azért örökítette meg képen és függesztette föl kedvencz időzési helyén. Lehet, hogy a szobának minden egyes darabja a múltak emlékeit varázsolta vissza lelkében. Azt nézte szívesen, mikor a kandallóban vígan pattogott a tűz, künn pedig a fenyveseket rázta a havasi hideg szél.

Van azonban még egy gyönyörű kép a pavillonban, mely az alvó szobában a gróf ágyával szemközt foglal helyet s angyal szépségű imádkozó nőt ábrázol, ki összekulcs kezekkel ég felé emelve gyönyörű

szemével a szűzies tisztaság és benső áhitat legköltőbb művészi kifejezése. E képen sokszor elmerengett a gróf! . . . A vadászaknak prózai sportképein kívül, tehát a nemesebb idealizmus is talált férhelyet; jeléül annak, hogy a boldog gróf egész emberi volt, ki a hamisítatlan természetet, de az idealizmus nemes alkotás is igen szerette, csak a köznapias, konvencionális, általában embereket és a társadalmi hipokritákat nem kedvelte. Ezek elől menekült a havasok hozzáférhetetlen zugába.

Diák-túristáskodás.

A törvényhatóságoktól a diáktúristák ügyében folytatólag még a következő válaszok érkeztek:

VI.

14271
kh. szb.

A f. évi 2116 sz. a. Arad város tanácsához intézett s onnan hozzám áttett megkeresésére van szerencsém értesíteni, miszerint Aradon a következő fogadók adnak mérsékelt árak mellett a turista-diákoknak szállást és ételmezt:

1. *Nagy Lajos* a »Fehér Kereszt«-szálloda tulajdonosa szállást személyenként 50 krért, étkezést pedig, beleértvén reggelit, ebédet és vacsorát, 1 frt 20 krért.

2. *Schoór Albert* a »Három király« szállodása szállást személyenként 40 krért, reggelit, ebédet és vacsorát 80 krért.

3. *Központi szálló* szállást személyenként 1 frt, reggelit ebédet és vacsorát 1 frt 20 krért.

4. *Vaszits György* a »Vörös ökör«-höz címzett fogadó tulajdonosa szállást 2 személyre való ágygyal 1 frtért, ellátást pedig szintén 1 frtért.

5. *Goldmann Regina* a »Magy korona« szállodása szállást és teljes ellátást személyenként 1 frt 60 krért. Arad, 1896. december 11-én.

Sarlott Domokos,
főkapitány.

VII.

ad 13341 sz.
kig. 1896.

Van szerencsénk tisztelettel értesíteni, hogy a folyó évi november hó 10-én 2116—896 szám alatt kelt becses megkeresését a helybeli szálloda-tulajdonosokkal közöltük, azonban se a szoba, sem az étkezési árakra vonatkozólag eddig ajánlatot nem tettek, a mi természetes is, mert az árakra a kiránduló társaság tagjai nak száma jelentékeny befolyással bír.

Biztosíthatjuk azonban az igen tisztelt Egyesületet, hogy a mennyiben kirándulásainak sorozatában városunkat is szerencsételné és erről ezen városi tanácsot idejében értesíteni fogja, itt olyan jutányos árakra fognak találni, a minőknél olcsóbbat sehol, úgy, hogy számításunk szerint egy diák napi teljes ellátása, a szobát is beleértve, semmi esetre sem kerülend többé 1 frt 50 krajczárnál.

Baján, 1896. évi december hó 3-án.

Dr. Hegedüs Aladár,
polgármester.

VIII.

13328 s. ü.
1896.

Folyó évi 2116 szám alatt kelt megkeresése folytán s annak elismeréséül van szerencsénk a turista

diák ifjúság érdekében kívánt adatokat az alant hiteles másolatban csatolt kimutatás alakjában tisztelettel megküldeni.

Hmvásárhely város tanácsától 1896. decz. 2-án.

Baksa Lajos,
polgármester.

Melléklet.

1. »Fekete Sas« szálloda, szobák száma 16, éjjeli szállás díja 25—50 kr, egyszerű reggeli 10 kr, egyszerű ebéd 30 kr, egyszerű vacsora 20 kr.

2. Nemzeti szálloda, szobák száma 17, éjjeli szállás díja 1 frt, egyszerű reggeli 16 kr, egyszerű ebéd 56 kr, egyszerű vacsora 38 kr.

3. »Szarvas« vendéglő, szobák száma 4, éjjeli szállás díja 50 kr, egyszerű reggeli 15 kr, egyszerű ebéd 30 kr, egyszerű vacsora 30 kr.

4. Központi szálloda, szobák száma 6, éjjeli szállás díja 80 kr, egyszerű reggeli 15 kr, egyszerű ebéd 50 kr, egyszerű vacsora 33 kr.

IX.

Sz. 10431.
1896.

A 2116—1896. sz. alatt kelt átirat folytán, van szerencsénk azon marosvásárhelyi vendéglősök kimutatását, kik turista-diákoknak, szállást, ebédet, vacsorát és reggelit kedvezményes árban hajlandók adni — ide mellékelve tisztelettel megküldeni.

Marosvásárhely sz. kir. város tanácsától 1896. deczember hó 4-én.

Ajtai Gyula,
polgármester helyettes.

Melléklet.

1. Pokorny Ferencz szálló-tulajdonos: 1 szoba ágygyal 1 nap 1 frt. Reggeli kávé 20 kr. Ebéd 4 fogás 50 kr. Vacsora 30 kr.

2. Rozenfeld Albert Méder-szálló bérlője: 1 szoba ágygyal 1 frt. Reggeli kávé 20 kr. Ebéd étlap szerint 10% kedvezmény. Vacsora étlap szerint 10% kedvezmény.

3. Dense Emánuel »Fehér ló« című vendéglő: 1 szoba ágygyal 1 frt. Reggeli kávé 20 kr. Ebéd étlap szerint 15% kedvezmény. Vacsora 30 kr.

4. Jovián János »Csillag« című vendéglő bérlője: 1 szoba, 1 ágy, 1 adag fa és 1 gyertyával 24 óránként 1 frt, 2 ágygyal 1 frt 50 kr. Reggeli kávé 15 kr. Ebéd 3 fogás 40 kr. Vacsora 25 kr.

5. Lorbeer Sándor a »Transylvania« és a »Domokos« nevű szálloda bérlője: 1 szoba 1 ágygyal 1 nap 80 kr, külön ágy 50 kr. Reggeli kávé 15 kr. Ebéd étlap szerint 3 fogás 50 kr. Vacsora 30 kr.

X.

Sopron szab. kir. város tanácsától.

13291, 13302 és 13410
1896 szám.

Vonatkozással f. évi november 10-én 2126 szám alatt kelt becses átiratára, van szerencsénk a tekintetes Czimet tisztelettel értesíteni, hogy a helybeli vendéglősöket felhivtuk miszerint f. évi November 28 áig írásbelileg ide nyilatkozzanak, hogy mily feltételek alatt, illetve, mily mérsékelt árért hajlandók-e Sopron városába érkező turista diákoknak éjjeli szállást, egyszerű reggelit, egyszerű ebédet és vacsorát adni, felhívásunk folytán beérkezett 9 vendéglős által aláírt 3 ajánlat, melyet ide csatoltan szerencsételné a tekintetes Czimnek tovább intézkedés végett visszazárolag azon óhaj-tással megküldeni, hogy ezen szép és nemes törekvés hazánkban mindenütt támogatást nyerjen és teljesen sikerüljen.

Sopron, 1896. évi december hó 2-án.

Gebhardt Fózsef,
polgármester.

Melléklet.

1. Kortsák Arthur »Pannonia-szálloda«. Távbeszélő 80. sz. 1 szoba 2 ágygyal, 1 gyertya, 1 frt. 1 szoba 4 ágygyal, 1 gyertyával 1 frt 60 kr. 1 szoba 6 ágygyal, 1 gyertya 2 frt. Ebéd 3 tál 60 kr. Vacsora és kenyér 30 kr.

2. Vonatkozással f. é. november 21-én 12713 szám alatt kelt becses felhívására, van szerencsém tisztelettel jelenteni, hogy Sopronba érkező és a »magyar király«-hoz címzett szállodámba beszállásolandó turista diákok részére a következő árak irányadók: 1. Egy szoba 2 ágygyal, gyertyával 1 frt. 2. Egy szoba 4 ágygyal, gyertyával 1 frt 60 kr. 3. Egy szoba 6 ágygyal, gyertyával 2 frt. 4. Egy reggeli 1 kávé 2 kenyérral 16 kr. 5. Ebéd 3 tálal 60 kr. 6. Vacsora kenyérral 30 kr. Sopron, 1896. November hó 27-én. Johann Bruckbauers. k.

3. Tekintetes Tanács! Vonatkozással a tekintetes Tanács f. évi November hó 21-én tartott üléséből 12713 szám alatt kelt nagybecsű végzésére, illetve felhívására, van szerencsénk alulírottaknak a következő nyilatkozatot beterjeszteni:

Hajlandók vagyunk mi alulírottak az esetleg Sopronba érkező turista-diákoknak elszállósolást és ellátást a következő árak mellett adni:

A. Szállást: 1. szobát 2 ágygyal 1 frtért. 1 szobát 4 ágygyal 1 frt 60 krért. 1 szobát 6 ágygyal 2 frtért.

B. Ellátást: reggelit 16 krért, ebédet 3 tál étellel 60 krért, ebédet 4 tál étel 90 krért, vacsorát 1 tál étel s kenyér 30 kr.

Megjegyzendő, hogy ezen árak csak a közönséges napokra szólnak. A hét csütörtöki, valamint az évi négy országos vásár szombati, vasárnap és hétfői napjára nézve nem mérvadó. Kiváló tisztelettel, Sopron, 1896. évi November hó 25-én. Johann Bruckbauer s. k. Kuntzi Mihály s. k. I. Krausz s. k. Weisz Andre s. k. Pittner Lajos s. k. Gottlieb Leitner s. k. Stranzl József s. k. koronavendéglős, Grössenbrunner Johann s. k. vendéglős.

XI.

10581 szám.
1896. alp.

Folyó évi 2116 számú becses megkeresésére van szerencsém a tósziget-csilizközi járás főszolgabirájának 11651 számú jelentését másolatban, valamint Győr-Szentmárton község előljáráóságának 1869 számú jelentését eredetben mellékelve hivatalos tisztelettel be- küldeni.

Győrött, 1896. december hó 7-én.

Goda Béla,
alispán.

Melléklet.

1. Stoller Márton vendéglősnél: reggeli 14 kr, ebéd 28 kr, vacsora 22 kr, szállás 20 kr. Reggeli kávé 2 kenyér, vagy 2 szafaládé, ebéd: leves, főzelék, marhahus s sült sertéshus 2 kenyérral. Vacsora: pörkölt hus 2 kenyérral. Szállás 3 egyénre külön ágygyal.

2. Gerstmann Lipót vendéglősnél: reggeli 12 kr, ebéd 40 kr, vacsora 20 kr. Reggeli: kávé s kifli. Ebéd: leves, hus mártással s tészta. Vacsora: hus s kenyér. Szállás nincs.

3. Székely János vendéglősnél: reggeli 16 kr, ebéd 28 kr, vacsora 26 kr, szállás 40 kr. Reggeli: kávé s kifli. Ebéd: leves, főzelék, hus s kenyér. Vacsora: sült hus s 1 kenyér. Szállás 10 egyénre külön ágygyal.

A tósziget-csilizközi járás főszolgabirájától. 11651. 1896 sz. Tekintetes Alispán Ur! Vonatkozással 9933./96. alp. számú becses rendeletére van szerencsém jelenteni, hogy a turista diákok részére Hédervár községben a lakosság körében megfelelő ingyen lakások engedtetnek át. Rákóczy János ottani vendéglősnél pedig:

Kávé és süteményből álló reggeli személyenkint 12 kr.

Husleves, főzelék és husból avagy tésztaból álló ebéd személyenkint 22 kr.

Pörkölt vagy gulyáshus és kenyérből álló vacsoráért pedig 14 kr számíttatnék.

Győrött, 1896. december hó 4-én, főszolgabíró beteg. *Veőreös s. k. szolgabíró.*

XII.

13410
886 sz.

Hivatkozással folyó évi november hó 10-iki 2116. számú megkeresvényére, van szerencsém a turisták elszállósolása és ételmezése tárgyában a vármegyei községek és Esztergom szab. kir. városa által beadott ajánlatokat hivatalos tisztelettel áttenni.

Esztergom, 1896. évi december hó 4-én.

Andrássy János,
alispán.

Melléklet.

1. Bokross Károly szálloda-tulajdonos Esztergom. Szállás naponkint 1 személyre 50 kr. Reggeli 16 kr. Ebéd 70 kr. Vacsora 40 kr.

Fülöp Manó szálloda-tulajdonos Esztergom. A helyiség, mit el nem fogadhatom. Reggeli 16 kr. Ebéd 60 kr. Vacsora 32 kr.

Schleifer Lajos szálloda-tulajdonos Esztergom. Szállás 70 kr. Reggeli 20 kr. Ebéd 90 kr. Vacsora 50 kr.

2 Folyó évi 13046. számú meghagyásra van szerencsém hivatalos tisztelettel jelenteni, miszerint Horváth Lajos vendéglős a turista-diákok részére 14 krért reggelit, 30 krért egyszerű ebédet, 20 krért vacsorát és 20 krért éjjeli szállást hajlandó adni fejenkint, más alkalmas hely a községben nincsen.

Bény, 1896. november 24-én.

Papp Géza,
jegyző.

3 13046 — 1896 számú becses meghagyása folytán van szerencsém hivatalos tisztelettel bejelenteni, hogy Kéménd községben a turista-diákok éjjeli szállást 30 krért, reggelit 10 krért, ebédet 40 krért és vacsorát 20 krért haphatnak.

Kéménden, 1896. nov. 24.

Hegedűs Béla,
jegyző.

4 13046 — 1896. sz. rendeletére van szerencsém tisztelettel jelenteni, hogy Schwarcz Jónás vendéglős turista-diákoknak hajlandó 1 éjjeli szállást, 1 reggelit, 1 ebédet, 1 vacsorát, személyenként 1, azaz egy forintért előállítani.

Párkány, 1896. novemb. 23.

Flamin Gyula,
jegyző.

5. A 13046 — 1896. számú meghagyás folytán az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület 2116 — 896 számú felhívására hivatalos tisztelettel jelentjük, hogy Szolgyén község, habár a török háboruk alatt vára volt és régen római telep is lehetett — manapság történelmi emléket felmutatni nem képes és szép magas tornyú templomán és a közeli pántyui hegyről szép időben nyíló gyönyörű kilátáson kívül, mely Komárom táját, a Dunán túli Vértes-hegyeket, Esztergomot, az Ipolyság és Nagy-Sálló között elterülő területet és Érsek-Ujvár vidékét, mintegy 30 tornyával engedi szemlélnünk, egyébb megnézni valónk nincs, vendéglőink igen egyszerűek és beszállásolásokra nem alkalmasak, ellenben szünidőkben 5 iskolatermünk elegendő egyszerű ingye-

nes szállást nyújt, és egyik vendéglős egyszerű reggelit 12 krért, egyszerű ebédet 35 krért és egyszerű vacsorát 30 krért bor nélkül adni hajlandó.

Szölgén, 1896. november 25.

Csongrády Gyula,
jegyző.

Torma András,
bíró.

Urbán András,
bíró.

6. 13046/95 sz. a. kelt becses rendeletére van szerencsém tisztelettel jelenteni, hogy Búcs község egy minden természetes szépséget nélkülöző, félreeső falu, mely az Erdélyországból kiránduló diákok részére mint szállás vagy nézhetőség semmi esetre nem ajánlható, annál kevésbé, mivel ide csak mellékúton lehet jutni; a közlekedési utak — a muzslai-bátorkeszi és mocsibátorkeszi utak — csak a község mellett vonulnak el és még történelmi nevezetességgel sem bír. Azonkívül megnehezíti az elszállásolást azon körülmény is, hogy a tervezett kirándulások ilyen időben történnek meg, mikor a lakosság egész nap a mezőn dolgozik. Szükség esetén azonban egy 200 300 protestáns deákokból álló esoport találna itt ingyen elszállásolást és egyszerű falusi kosztot, de pénzért nem és nagyobb igényeknek megfelelően semmi esetre nem, mert a hús is a szomszéd községekből hozatik és 2—4 krral drágább, mint másutt, a baromfit pedig drága pénzen messzire elviszik.

Búcs, 1896. november 25-én.

Konnerth János,
jegyző.

7. Folyó évi 13046. számú rendeletre hivatalos tisztelettel jelentem, hogy a túristák Barth községben

éjjeli szállást 2 kr, ebéd és vacsora 20—20 kr, reggelit 10 krért kapnak személyenként.

Barth, 1896. november hó 25.

8. Folyó évi 13046. szám alatt kiadott meghagyására alóírt Karva község bírja hivatalos tisztelettel jelentem, hogy a túristák községekben való elhelyezésekor a következő árak mellett kaphatnak: éjjeli szállást 20 kr, reggelit 12 kr, ebédet 30 kr, vacsorát 18 kr, összesen 80 kr.

Karva, 1896. november 26-án.

Alázatos szolgálja:

Csukás János,
bíró.

9. Folyó évi 13046. sz. alatt kelt becses meghagyásával közölteket tanulmányunk tárgyává tettük s azért magunkat a helybeli korcsmárosok és egyes polgárokkal érintkezésbe helyeztük, hogy az esetre, ha községünkbe a tanuló ifjuság ismeretkörének szélesbítése végett túristai kirándulásokat rendezne, hajlandóan érezné-e magát azok számára lakást és ellátást kiszolgáltatni? Emez eljárásunkkal azon tapasztalathoz jutottunk, hogy e túristák részére készségesek a szükségeseket kijárultatni s a mennyiben azoknak igényeik nem volnának fokozottak, — a lakást személyenként és naponként 20 kr, a reggelit 10 kr, az ebédet 30 kr. és a vacsorát 20 krban készek előállítani.

Kiváló tisztelettel vagyok

Ebeden, 1896. évi november 27.

Alázatos szolgálja

Cáthy Béla,
jegyző.
Szücs István.

Különfélék.

Üdvözet. Közöltük volt, hogy az E. K. E. választmányára meleg hangu táviratban üdvözölte József kir. herceget leánya Mária Dorottya esküvője alkalmából. Ő fenségét a távirat nem találta Alcsuthon, hanem utána küldték azt Wörishofenbe, honnan a kir. herceg a következő táviratban köszönte meg az üdvözetet:

*Erdélyrészi Kárpát-Egyesületnek
Kolozsvár.*

Fogadják legőszintébb halálamat szíves üdvözetükért.

József főherceg.

Itt említjük meg, hogy a kir. herceg ő fensége az E. K. E. sorsjáték iránt is érdeklődő, megvásárolt egy sorsjegyet.

TÚRISTASÁG.

Túrista maecenás. Lory P. L. Münsingenből (Svájcz), ki saját költségén a Schw. Alp. Clubberni oszterületén az úgynevezett Gauleménékházát építette, a múlt nyáron annak hozzáférhetőségét is saját költségén könnyítette meg, mely tetemes pénzáldozatot igényelt műveléséből, útjavításokból, valamint karfával ellátott és hordozható lépcsőzetekből áll. — Vajha ez a nemes példa nálunk is utánpótlásra találna.

Hiszen az idegen forgalom nagysága mellett is csak ez teszi lehetővé, hogy a nem több, mint 5000 taggal bíró svájci túrista-egyesület alig 30 40 ezer franknyi előiránnyal szemben, oly páratlan előhaladást képes felmutatni.

Csikmegye első vonatja. Csik-Szereda város és Csikvármegye közönségének nagyobb küldöttsége kereste fel Bánffy miniszterelnököt, Daniél Ernő kereskedelmi minisztert és Vörös László államtitkárt, hogy a rövid idő múlva elkészülő sepsi-szentgyörgy-csikszeredai vasúti vonalak még

ez évben való megnyitását kieszaközölje. A forgalom mielőbbi megnyitása azért igen fontos közgazdasági érdek, mivel több mint három ezer kocsiakománnyal már készen van az elszállításra. A küldöttség azonkívül nagyon szeretné, hogy Csikmegye első vasútját még a millennium évében nyitnák meg és hogy az ettől várható közgazdasági föllendülés ez év emlékéhez fűződjék.

TESTVÉREGYESÜLETEK.

A M. K. E. Frigyes főhercegnél. Frigyes főherceg tegnap fogadta Pozsonyban a Magyarországi Kárpát-egyesület küldöttségét, mely azért jelent meg előtte, hogy megköszönje a főhercegnek azt az elhatározását, hogy az egyesületnek Károly Lajos főherceg halálával megüresedett védnökségét elfogadta. A küldöttséget gróf Csáki Albin, a Magyarországi Kárpát-egyesületnek örökös tiszteletbeli elnöke vezette. Tagjai voltak Szmercsányi Pál szepesi püspök, Fischer Miklós az egyesület alelnöke, dr.

Münnich Aurél országgyűlési képviselő és *Horn* Valér igazgató.

Gróf *Csáky* Albin utalván ama közhasznú közgazdasági, közegészségi és kulturális czélokra, amelyeknek megvalósításában, megközelítésében a Magyarországi Kárpát-egyesület fáradozik, és kiemelvén ama meleg érdeklődést, amelylyel ő fensége a czélok és törekvések iránt viseltetik, az egyesület mélyen érzett halálját tolmácsolta azért, hogy ő fensége a védnökséget elfogadta és kifejezte egyúttal a reményt, hogy a főherczeg elhatározása újabb lendületet fog adni az egyesület további fejlődésének és biztosítani fogja jövőjét. A főherczeg válaszában ismételtelen kijelentette, hogy teljes készséggel vállalta el a protektorátust, mert volt alkalma megismerni a Magyarországi Kárpát-egyesület közhasznú, hazafias, buzgó munkáját és mert minden időben hajlandó támogatni oly törekvéseket, amelyek az országnak érdekeit szolgálják. Ő fensége a küldöttségnek minden tagját megszólítással tüntette ki. *Szmrecsányi* szépi püspöktől tudakolta a vármegyének viszonyait, Dr. *Münnich* Aurél választókerülete iránt tudakozódott, majd a véderő-bizottság előadójával beható eszmecserébe elegyedett katonai ügyekről. *Fischer* Miklós ügyvivő alelnöktől az egyesületnek viszonyai iránt kérdezősködött és e tekintetben részletes fölvilágosítást nyervén, élénk színekkel kiemelte a Magas Tátra ritka természeti szépségeit és ama benyomást, amelyet e szépségek reá és családjára gyakoroltak, megígérvén, hogy a jövőben is családjával fel fogja keresni emez alpesi hegyvidéket. — *Horn* igazgatótól Alsó-Tátrafüred iránt kérdezősködött, ahol sokáig tartózkodott. Ő fensége a főherczegné, valamint a fiatal főherczegnők közül a két legidősebbik megszólítással tüntették ki a küldöttség tagjait, elárulván eközben, hogy felvidéki viszonyainkról meglepő tájékozottsággal bírnak. A fogadtatás után a küldöttséget ebédre hívták meg a főherczegi család körébe.

Frigyes főherczeg és a Magyarországi Kárpát-Egyesület. *Frigyes* kir. herczeg mindig meleg érdeklődést tanúsított a Magyarországi Kárpát-Egyesület hazafias törekvései iránt, főleg az utolsó években, mikor családjával a Magas-Tátrában tartózkodván, kirándulásaiban és zergevadásztain minden lépten-nyomon találkozott az egyesület azon munkájának eredményével, melynek czélja: ezen egyetlen alpesi jellegű hegyvidékünk ritka természetű szépségeinek fentartása, a bel- és külfölddel való megismertetése és utak, menedékházak építése által hozzáférhetővé tétele. Az egyesület

iránti érdeklődésének tanubizonyossága azon gyakori és tetemes pénzadományai, melyekkel az egyesületnek alapító tőkét gyarapította. *Károly* Lajos kir. herczeg a Magyarországi Kárpát-Egyesület protektorának elhunytá után az egyesület *Frigyes* kir. herczegnek ajánlotta fel a védnökséget. Ő fensége teljes készséggel fogadta el a protektorátust, mert a mint az elnökséghez intézett leiratában kijelenté — teljes mértékben méltányolja a Magyarországi Kárpát-Egyesületnek nagyfontosságú közgazdasági, közegészségi és kulturális sokoldalú buzgó tevékenységét. Több kir. herczeg van már az egyesületnek alapító tagjai sorában s azon hirt, hogy újabbban *Frigyes* kir. herczeget láthatjuk ezen közérdeket szolgáló országos egyesületnek élén, csak örömmel veszi tudomásul a közvélemény.

Uj túrista-egyesület. A Magyar Túrta-Egyesület tanítói osztálya *Károly* napján küldöttségileg tisztelgett *Moussong* Géza alelnök vezetésével *Veredy* Károly dr. kir. tanfelügyelőnél, az egyesület elnökénél. Az üdvözlés alkalmával egyúttal igen fontos egyesületi ügyek kerültek megbeszélésre, melynek tárgyalására a választmányt is egybehívtuk. Az ülésen többek között azon indítvány fölt is határoztak, hogy a *tanítói osztály* most már mint *önálló egyesület* feleljen meg hivatásának. Kérvényt fognak továbbá intézni a kormányhoz, hogy a tanítók és tanárok tanulmányi kirándulásai alkalmával vasúti kedvezményben részesíttessenek, a mi tanügyi szempontból kívánatos volna.

A Fichtel-hegyvidéki egyesület. (Fichtelgebirgsverein) Bajor- és Szászország határán a Frank-Erdő közeleében emelkedik fenyővel borított lejtőivel és hármás csúcsával (a *Schneberg*, a *Waldstein* és a *Steinwald*-dal) az a kis németországi hegység, melynek gránitja a sűrű frank lakosságának virágzó bányászat művelését teszi lehetővé.

Ezen a vidéken van a Wagner-színházról híres *Beyreith* és a pamutgyárairól nevezetes *Hof* nevű városka, mely utóbbi helyen f. évi nov. 8-án tartotta közgyűlését az ezen hegyvidék után elnevezett túrista-egyesület. A nagyon tevékeny egyesületnek jelenleg 540 tagja van; a *Fichtel*-hegység új térképét és a *Waldstein*-csúcs pa-

pirra vetített (1051 m.) panorámáját mutatták be.

1897-re nagyobb összeget vettek fel a költségvetésbe menedékház és útépitésre, kilátó-tornyok felállítására és útjelzésekre.

Elnökké megint egyhangulag *Gränzer* Lajos erdőmestert választották meg.

Megjegyzendő, hogy a *Fichtel*-hegységben, mely egyúttal a szász királyság legmagasabban fekvő messzelátója: sikerrel kezdik az alpesi florát (gyópár stb.) meghonosítani.

KÖNYVESHÁZ.

A dauphiné-i túrista-egyesület.

(Société des Touristes du Dauphiné.)

XXI. évkönyve 1895-ről.

Közel 200 oldalra terjed s már külső kiállítására nézve is a francia műízlést dicséri a S. T. D. fenntelített és Grenoble-ben megjelent becses kiadványa (Annuaire), melynek címlapját a Dauphiné (Delphinatus) néven ismert francia terület — hajdanában önálló fejedelemség — alpesinek remek kivitelű vadregényes képrészlete ékesíti.

Bizonyára érdekel vehetünk tudomást Franciaország eme vidéki túrista-egyesületéről, mely 1875. máj. 24-ikén Grenoble városban megalakulván: ma már oly szép múltra tekinthet vissza, hogy keletkezésének 20. évfordulóját a tavaly méltán ültette meg a legünnepelesebb túrista-bankettel. A kis egyesületnek csak egy (párisi) osztálya van s össze-vissza sem bír többel 579 tagnál; mindazonáltal szép sikereket ért el az *alpinizmus* terén.

A f. évi jan. 29-én tartott közgyűlésen *Bertrand* Viktor főtitkár, a túrista események egész sorát ölelte fel tartalomdús évi jelentésében; a La Bérande-i menedékháznak (1734 m.) távirati összeköttetése, tudományos jégármegfigyelések, az egyet alpesi fűvész kertjének gyarapodása, melyet a kulturminiszter aranyéremmel tüntetett ki, felolvasások rendezése, területi kirándulások stb. képezték az egyetli élet kiválóbb mozzanatait.

Továbbá megemlékezett a földmiv. minisztérium, a megye (departement), a város- és kertészeti egyesület stb. szubvenczióiról.

Az egyesület kocsijáratokat létesített több útirányban a havasok közt és négy újabb menedékház felállítását tervezi.

Kerek összegeket említve fel a pénztáros (trésorier) jelentéséből, az összes bevétel 10000 frank volt, melyből nemcsak a fedezet került ki a

kiadásokra, hanem még 1000 frank pénztári maradványként fenmaradt.

Hét menház fentartási költsége az 1000 frankot felülhaladta, jégármegfigyelésekre 300 és az alpesi fűv. kertre 1050 frank fordított; — a többi kiadást az adminisztráció vette igénybe; alaptőke = 750 frank.

Végezetül nem tartom fölöslegesnek *Ferrand* Henrik ügyvéd elnöki megnyitójából az alábbi, bennünket is érdeklő részletet ideiktatni, mely azzal a fontos problémával foglalkozik, hogy miben rejlik annak az oka, miszerint az utolsó tíz év óta éppen most szálott le legszembeötlőbben a tagok száma.

«Vajjon ezen körülményben — úgy mond *Ferrand* — a hanyatlás jelét vagy a közönségnek az országra nézve annyira hasznos egyesület iránti érdeklődésének lankadását kell látnunk?

Nem hiszem. Másféle divatosabb sportok nehány év óta az alpinizmusnak időlegesen győztes versenytársaiává váltak. De nem hiszem, hogy sikereik tartósak legyenek: mint minden divat, a mi ingatag természetű Franciaországunkban, úgy a kerékpározás is alább fog hagyni, melyről észre fogják majd venni, hogy tulajdonképpen az nem egyéb egy legkevesbé egészséges testgyakorlatnál és hogy hosszabb ideig párhuzamba se vonható a hegymászás ezer meg ezer áldásával és kimeríthetetlen élvezeteivel.

A hegység mindig változatlan marad az ő folyton megújuló kilátásaival, mámorító illatával és üdvös fáradtságaival; az ifjuság vissza fog térni hozzá és önök, kedves Tagtársaim, ennek a jóttevő akciónak adózhatnak és az egyesület felvirágzását is előmozdíthatják, ha környezetükben propagandát csinálnak a túristaságnak, a midőn közénk rekrutákat toborozva a hegységbe vezetik mindazokat, a kiket az csak csábítani és elragadni képes.

Csoportos kirándulásainkon a legnagyobb örömmel észleltem a gyermekek folyton növekvő számát, kik kétségkívül első sorban hivatják nekünk a jövőben a kitűnő újonczok iskoláját (pépinière) előkészíteni.

Ezen irányzat előmozdítására szaporítsuk tehát — kis lábaikra való tekintetből — a rövidebb tartamú kirándulásokat »

Ehhez kommentár nem kell. Ha még megemlítem, hogy művészi illusztrációkkal díszített szakcikkelyek és záradékok a nemzetközi turista-sajtó orgánumainak mult évi tartalom jegyzékei zárják be a S. T. D. 1895-iki évkönyvének a közleményeit: azt hiszem, hogy nem tetünk haszontalan munkát, a midőn olvasóinkkal a Grenoble-ben székelő testvéregyesületet megismertettük.

A S. T. D. 3 év óta büszkén viseli a homlokán a hivatalos dekretumban nyert *«reconnue d'utilité pu-*

bligue» (közhasznu) jelzést; viselje az E. K. E. is homlokán büszkeséggel a millenáris nagy érmet, melyre ő is *«utilitatis publicae causa»* (közhasznu voltánál fogva) szolgált rá.

Za—la.

„Székelyföld.“ Az E. K. E. millenáris kiadványa már megjelent. A 22 ívnyi és 115 képpel illusztrált hatalmas kötet kapható a főtitkári hivatalban Kolozsvártn. A könyvet az ár előleges beküldése ellenében azonnal küldi a titkári hivatal. *Füzött példány nem tagoknak 3 frt 50 kr, díszkötésben 5 frt. Tagoknak 1 forinttal olcsóbb.* A munkát *Hankó Vilmos* dr. irta és *Goró Lajos*, *Huszka József* és *Tull Ödön* festők illusztrálták. A karácsonyi könyvpiaconak ez a könyv volt a legkapósabb kiadványa.

Hegyen-völgyön. Ily czimvel *Czirbusz Géza* dr. nagy-károlyi főgymnáziumi tanár és az *Erdély* dolgozó-társa kis füzetet adott ki a nagy-károlyi Kossuth szobor javára. Tárczrajzainak gyűjteményét tette közzé e füzetben *Czirbusz Erdély havasainak* népségét s az élet vidám és érzelmes jeleneteit ábrázolja benne hirlapíróra valló ügyes tollal. Az ügyes dolgokból mai füzetünkben mutatót közlünk. A könyv *Guba Pál* tanárnál kapható 35 krért Nagy Károlyban.

—◆—
A M. K. E. új menedékháza. A Magyarországi Kárpát-Egyesület a lomniczi és késmárki csucok északi lejtőjén feltáruló gyönyörű szép zöldtavi völgyben évekkal ezelőtt egy menedékgunyhót építtetett, a mely már két ízben a lángok martaléka lett. Azóta a kirándulók az 1500 méternyi magasságban védtelenül ki voltak téve a havasok váratlanul bekövetkező zord időjárásának és zivatarinak. Mind sűrűbben jelentkezett azért egy menedékház szüksége ama turisták számára, kik a magas Tátra e szép völgyét oly sűrűn felkeresik. Az egyesület ezért tetemes pénzáldozatok árán kőből és téglából oly menedékházat építtetett, a melyben nemcsak kényelmes vendéglői helyiségek, de vendégszobák is vannak. Az építési munkák késő ősszel nyertek befejezést s nehány nappal ezelőtt az

egyesületnek megbízottai átvették a kész menedékházat, a mely immár a kirándulók rendelkezésére áll.

Hegykeresztelő ünnepély. Vito d' Asio olaszországi község (Udine tartománya) a tanfelügyelő indítványára elhatározta, hogy az ő trónörökösük nászünnepélye emlékére egy-egy hegyet a fenséges pár nevével fog elnevezni. A szép turista jellegű ünnepély folyó évi szept. hó 20-án ment végbe a pardenonei kerület színe-javának élénk részvétele mellett. Ez alkalomból a Monte Gidoli-t: Monte Principessa Elena-nak, és a Monte Flagello-t: Monte Principe Vittorio Emanuele-nak avatták fel.

Tehát az olasz turisták jövődi királyuk és királynőjük imént végement fejedelmi nászát igaz turista módra is megörökítették, melynek mindenkor tanubizonyságai lesznek az *Ilona* és *Viktor-Emánuel*-hegyek.

A székely vasutak folytatólagos tervezése. Az 1895. évi VII. t.-czikk értelmében a székely vasúti hálózatot, a befejezéséhez közelgő sepsiszent-györgy-csikszereda gyimesi vonalon kívül, a csikrákos-szászrégeni fővonal és az ebből Székelyudvarhelyre elágazó vonalszárny képezik. Minthogy az utóbb említett vonalak jórészt hegyi vidékeken vezetendők, s így nyomjelzésük és tervezésük hosszabb időt veendő igénybe: a m. kir. államvasútak igazgatósága a kereskedelemügyi miniszter engedélyét kérte arra, hogy ezeknek a vonalaknak nyomjelzését és tervezését az épülő vonalaknál alkalmazott személyzet köréből elvonható mérnökökkel tanulmányoztathassa és a közigazgatási bejárásai tervek elkészíttethesse. A kereskedelemügyi miniszter a közforgalom érdekeinek szempontjából első sorban a szászrégeni vonal tervezését rendelte el és felhívta az igazgatóságot, hogy ennek a vonalnak nyomjelzése iránt intézkedjék.

Képeink. Négy szép képet hoz mai füzetünk, melyek mind *Vágó Bertalan* felvételei után készültek. *Vágó* a kereskedelemügyi miniszter megbízásából útazta be az országot és a vasút mentén levő vidékek szebb pontjairól készített fényképi felvételeket. E képek közül gyönyörű sziklacsoporthoz a Tömös mellett levő Nagyköhavas csucsja. Érdekes kép a *predeali alagút* is, mely 3 kilométer hosszú. A *brátkai vizesésre* mindnyájan emlékszünk, kik a budapest-brassói fővonalon utaztunk. A Királyhágó alatt van ez a szép vizesés Kolozsvármegye határán. Meglepő szép völgyet ábrázol az *Alsó-Tömöst* bemutató kép is.